

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.014.02.2019

Ewa Ratajczak
Dyrektor
Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków
we Wrocławiu
ul. Podwale 30
50-040 Wrocław

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KPK-KPO.443.228.2019
Zespołu Orzekającego Komisji Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie Kontroli
z dnia 3 lutego 2020 r.

P/19/009 - *Prawidłowość sprawozdań finansowych sporządzanych przez państwowe jednostki budżetowe*

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu ul. Podwale 30, 50-040 Wrocław (dalej: <i>Sąd</i>).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Ewa Ratajczak, Dyrektor Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu (dalej: <i>Dyrektor Sądu</i> lub <i>Dyrektor</i>), od dnia 10 września 2018 r. do nadal. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła Agnieszka Ziemia, p.o. Dyrektora Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu w okresie od dnia 21 grudnia 2017 r. do dnia 9 września 2018 r. (akta kontroli str. t. I, s. 52-53; t. XII, s. 226)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Prawdliwość prowadzenia ksiąg rachunkowych. 2. Prawdliwość sporządzonych sprawozdań finansowych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r. z uwzględnieniem zdarzeń, jakie miały miejsce w okresach wcześniejszych i późniejszych, jeśli miały one wpływ na zjawiska będące przedmiotem kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o <i>Najwyższej Izbie Kontroli</i> ¹ (dalej: <i>ustawa o NIK</i>).
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontrolerzy	1) Renata Kojro, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/141/2019 z dnia 23 lipca 2019 r. 2) Marta Laszczak, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/152/2019 z dnia 12 sierpnia 2019 r. 3) Ziemowit Florkowski, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LWR/186/2019 z dnia 17 października 2019 r. (akta kontroli: t. I, s.1-4; t. XII, s. 226)

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli, w wyniku kontroli prawidłowości prowadzonych ksiąg rachunkowych i sporządzonego na ich podstawie sprawozdania finansowego Sądu za 2018 r., ocenia wdrożony system rachunkowości jako rodzący ryzyko istotnych zniekształceń w księgach rachunkowych i sprawozdawczości. Taka ocena wynika ze stwierdzonych, licznych przypadków opóźnień w przekazywaniu informacji i dokumentów do jednostki organizacyjnej Sądu odpowiedzialnej za prowadzenie ksiąg rachunkowych oraz nierzetelnego weryfikowania danych przez wydziały merytoryczne. Tym samym nie jest możliwe potwierdzenie kompletności danych wykazanych w sprawozdaniu finansowym za 2018 r. Na sformułowaną ocenę wpłynął również fakt, że przyjęte w praktyce zasady rachunkowości były odmienne od opisanych w dokumentacji zasad (polityki) rachunkowości, co rodziło ryzyko braku ciągłości stosowania zasad rachunkowości.

Stwierdzone nieprawidłowości nie są wprawdzie istotne kwotowo, zarówno pojedynczo, jak i łącznie, jednak ze względu na opisaną powyżej niepewność co do kompletności wykazanych danych, Najwyższa Izba Kontroli wskazuje na istotne ryzyko, że w sprawozdaniu finansowym ostateczne kwoty mogłyby być odmienne, gdyby dokumenty i informacje zostały kompletnie ujęte w księgach rachunkowych. Ujawnione w toku kontroli nieprawidłowości dotyczyły: [1] nieutworzenia rezerw na zobowiązania w kwocie co najmniej 10 620,00 zł, [2] ujęcia kosztów w nieprawidłowych okresach sprawozdawczych w kwocie co najmniej 11 727,19 zł.

W zakresie prowadzenia ksiąg rachunkowych stwierdzono natomiast nieprawidłowości polegające m.in. na: [1] braku zaktualizowanej i dostosowanej do zakresu działalności Sądu dokumentacji opisującej przyjęte zasady (politykę) rachunkowości, uwzględniającej wszystkie elementy wymagane art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości³ (dalej: *uor*), w tym również zakładowego planu kont; [2] nieprzestrzeganiu własnych uregulowań w zakresie przeprowadzania i dokumentowania wyników inwentaryzacji; [3] niezgodnym z *uor* oraz przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości przechowywaniu i ochronie ksiąg rachunkowych; [4] niesporządzaniu na bieżąco zestawienia obrotów i sald kont księgi głównej i kont analitycznych; [5] dokonywaniu księgowania po sporządzeniu zestawień obrotów i sald skutkujących niezachowaniem zgodności pomiędzy obrotami wynikającymi z tych zestawień a obrotami dziennika za trzy miesięczne okresy sprawozdawcze; [6] nieterminowym zamknięciu ksiąg rachunkowych Sądu za lata obrachunkowe 2017 i 2018; [7] nieprzestrzeganiu wewnętrznych unormowań w zakresie obiegu i kontroli dokumentów, skutkującym m.in. ujmowaniem w księgach rachunkowych zdarzeń gospodarczych na podstawie dowodów księgowych nieprzewidzianych w tych regulacjach; [8] błędnej kwalifikacji należności sądowych, których okres spłaty przypadał w okresie dłuższym niż 12 miesięcy od dnia bilansowego, jako należności krótkoterminowych i ich ewidencjonowaniu na niewłaściwym koncie księgowym.

W ocenie NIK stosowany do prowadzenia ksiąg rachunkowych program komputerowy, co do zasady spełniał wymagania *uor*, a zdarzenia i operacje gospodarcze, które wystąpiły w Sądzie w 2018 r., zostały – z wyjątkiem opisanych szczegółowo w niniejszym wystąpieniu – prawidłowo ujęte w księgach rachunkowych, tj. zgodnie z ich treścią ekonomiczną, na właściwych kontach syntetycznych i analitycznych, oraz we właściwym okresie sprawozdawczym i zgodnie z zasadą chronologii.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszej kontroli zastosowano ocenę ogólną w formie opisowej.

³ Dz. U. z 2019 r. poz. 351 ze zm.

Powstałe nieprawidłowości były rezultatem nie w pełni skutecznego systemu kontroli zarządczej, którego mechanizmy nie stanowiły wystarczającej odpowiedzi na ryzyko wystąpienia odchyleń zaistniałych w istotnych obszarach działania jednostki, a odnoszących się do prowadzenia ksiąg rachunkowych i sporządzania sprawozdań finansowych. Formułując powyższą ocenę Najwyższa Izba Kontroli wzięła również pod uwagę trudności w funkcjonowaniu Sądu, jakie wskazał jego Prezes, tj. zmiany na stanowiskach kierowniczych, wieloletnie zaniedbania przy ograniczonych możliwościach kadrowych, oraz reorganizację Sądu. Mimo wystąpienia takich okoliczności, mających w ocenie NIK wpływ na wystąpienie ujawnionych nieprawidłowości, nie zwalnia to Sądu z przestrzegania obowiązującego prawa i rzetelności przy realizacji zadań związanych z przedmiotem kontroli.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prawidłowość prowadzenia ksiąg rachunkowych

1.1. Informacje identyfikujące kontrolowaną jednostkę oraz system kontroli zarządczej w zakresie finansowym odnoszącym się do prowadzenia ksiąg rachunkowych i sporządzania sprawozdań

Opis stanu faktycznego

Sąd utworzony został z dniem 1 stycznia 1977 r. na mocy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 grudnia 1976 r. *zmieniającego rozporządzenie w sprawie utworzenia sądów wojewódzkich i sądów rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości*⁵. Sąd jest jednostką organizacyjną Skarbu Państwa nieposiadającą osobowości prawnej, finansowaną z budżetu państwa. Jako jeden z elementów władzy sądowniczej działał w oparciu o Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.⁶ Sąd nie posiadał wewnętrznych zasad określających sposób organizacji Sądu, gdyż tryb jego działania i organizację pracy normowały bowiem, takie akty prawne jak: [1] ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. *Prawo o ustroju sądów powszechnych*⁷ (dalej: *usp*); [2] rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. *Regulamin Urzędowania Sądów Powszechnych*⁸ (dalej: *Regulamin Urzędowania Sądów*); [3] zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 czerwca 2019 r. *w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów organizacji sądowej*⁹ (dalej: *Zarządzenie o organizacji pracy sekretariatów i innych działów*).

Struktura organizacyjna Sądu odpowiadała wymogom prawa. W oparciu o art. 12 *usp* w Sądzie działało siedem wydziałów¹⁰. Utworzono także cztery oddziały (Administracyjny, Kadr, Finansowy oraz Gospodarczy)¹¹. Prowadzenie ksiąg rachunkowych oraz sprawozdawczość finansowa należały do obowiązków Oddziału Finansowego Sądu. Oddział ten dysponował stabilną kadrą tych samych pracowników¹², których kwalifikacje odpowiadały zajmowanym przez nich stanowiskom. Pracownikom zapewniono możliwość stałego doskonalenia zawodowego i podnoszenia kwalifikacji, przy czym ostatnie (potwierdzone certyfikatem) szkolenie w zakresie obsługi systemu komputerowego SAP Zintegrowanego Systemu Rachunkowości i Kadr (dalej: ZSRK), dotyczące modułu HR – kadry systemu ZSRK dla zaawansowanych, w którym brało udział dwóch pracowników Oddziału Finansowego Sądu, odbyło się w 2016 r. Jak wskazała Dyrektor Sądu powyższe wynikało z faktu, że szkolenia w zakresie obsługi ZSRK, prowadzone przez pracowników Zespołu ds. utrzymania ZSRK przy Sądzie Apelacyjnym lub pracowników innych sądów, nie były poświadczane certyfikatami. Dyrektor Sądu dodała, że w Sądzie nie było jednej konkretnej osoby, która dysponowałaby pełną wiedzą z zakresu znajomości całego ZSRK, tj. zarówno z poziomu użytkownika, jak i administratora. ZSRK to wielomodułowy system

⁴ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Dz. U. z 1976 r. Nr 42 poz. 252.

⁶ Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.

⁷ Dz. U. z 2019 r. poz. 52 ze zm.

⁸ Dz. U. z 2019 r. poz. 1141. Wszedł on w życie 21 czerwca 2019 r. Niniejsze rozporządzenie było poprzedzone rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. *Regulamin Urzędowania Sądów Powszechnych* (Dz. U. z 2015 r. poz. 2316 ze zm.).

⁹ Dz. Urz. MS z 2019 r. poz. 138. Niniejsze zarządzenie było poprzedzone zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2003 r. *w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej* (Dz. Urz. MS z 2003 r. Nr 5 poz. 22 ze zm.).

¹⁰ I, II i VI Wydział Cywilny, V i VII Wydział Karny, III Wydział Rodzinny i Nieletnich oraz IV Wydział Ksiąg Wieczystych.

¹¹ Zarządzeniem nr 19/2007/Z Prezesa Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków z dnia 22 maja 2007 r.

¹² Średnioroczne zatrudnienie w Oddziale Finansowym Sądu w latach 2017-2018 kształtowało się odpowiednio na poziomie: 9,4 i 9,0 (etatów).

finansowo-księgowy, który obsługiwany był w jednostce przez wielu pracowników. Każdy z nich posiadał uprawnienia jedynie w takim zakresie, w jakim był niezbędny do wykonywania bieżących czynności wynikających z zakresu obowiązków tych osób. Pracownicy podlegali także okresowym ocenom, według znanych im kryteriów. W ocenie Dyrektora Sądu aktualnie funkcjonujący system wynagradzania nie w pełni motywuje pracowników do efektywnego działania, ponieważ decyzyjność Dyrektora Sądu w kwestii przyznawania nagród pracownikom bywa ograniczona i uzależniona od wytycznych przekazywanych wraz z decyzją o środkach finansowych, a także uzgodnieniami ze związkami zawodowymi. Dyrektor Sądu wskazała, że do jej dyspozycji pozostawała niewielka kwota (stanowiąca ok 3-6%), która mogła być rozdysponowana wśród pracowników wyróżniających się.

Stosownie do art. 274 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o *finansach publicznych*¹³ (dalej: *ufp*) w Sądzie nie prowadzono audytu wewnętrznego, gdyż kwota ujętych w planie finansowym dochodów nie przekroczyła wysokości 40,0 tys. zł. W I półroczu 2019 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu przeprowadził kontrolę problemową, która dotyczyła wydatków zrealizowanych przez Sąd w 2018 r. (w tym m.in.: organizację kasy i obrotów kasowych, celowość zawierania umów cywilnoprawnych), prawidłowości udzielania zamówień publicznych, realizacji dochodów budżetowych (w tym ewidencję i windykację należności sądowych), gospodarowania mieniem Skarbu Państwa (w tym przeprowadzenie i rozliczenie inwentaryzacji). Stwierdzone przez Sąd Apelacyjny nieprawidłowości dotyczyły opóźnień w zakresie przekazywania akt z wydziałów do przypisu należności sądowych.

W badanym okresie w Sądzie obowiązywały procedury dotyczące ustalania ryzyk w związku z realizacją zadań i celów w ramach funkcjonowania kontroli zarządczej, określone przez Prezesa i Dyrektora Sądu¹⁴. Wskazano właścicieli ryzyk i wyznaczono koordynatora kontroli zarządczej, który przedstawiał Prezesowi i Dyrektorowi Sądu zbiorczą kwartalną informację na temat ryzyk zgłaszanych przez właścicieli. Weryfikowano kwartalnie stwierdzone ryzyka i ustalone dla nich poziomy istotności (znikomy, niski, średni i wysoki). Koordynator kontroli zarządczej przedstawiał Prezesowi i Dyrektorowi Sądu zbiorczą kwartalną informację na temat ryzyk zgłaszanych przez właścicieli. Zebrane informacje na temat ryzyk były wykorzystywane do monitorowania procesów zapobiegawczych materializowaniu się ryzyk.

W 2018 r. zidentyfikowane przez Oddział Finansowy Sądu ryzyka odnosiły się do: nieskutecznego systemu ochrony i zabezpieczenia danych księgowych i ich zbiorów, istotnego wzrostu wpływu spraw, awarii systemu teleinformatycznego i urządzeń oraz utraty możliwości terminowej realizacji zobowiązań (utrata płynności finansowej). Poziom istotności tych ryzyk określono, jako znikomy i niski, tj. możliwy do zaakceptowania. W 2018 r. nie zidentyfikowano natomiast ryzyka wystąpienia nieprawidłowości w obszarze odnoszącym się bezpośrednio do celów prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz sprawozdawczości finansowej lub obiegu dokumentów. Realizacja tych zadań nie była także przedmiotem kontroli.

(akta kontroli: t. I, s. 26-48, 54-73, 95-378, 382-400; t. II, s. 1-119; t. III, s. 412-419, 422-423)

¹³ Dz. U. z 2019 r. poz. 869 ze zm.

¹⁴ Zarządzenie nr A-0120-39/13 Prezesa i Dyrektora Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu z dnia 14 października 2013 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu funkcjonowania kontroli zarządczej zmienionego zarządzeniem nr A-0120-41/17 Prezesa i Dyrektora Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu z dnia 9 czerwca 2017 r. w sprawie aktualizacji Regulaminu funkcjonowania kontroli zarządczej oraz zarządzeniem nr A-0120-44/2018 Prezesa i Dyrektora Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu z dnia 2 października 2018 r. w sprawie aktualizacji Regulaminu funkcjonowania kontroli zarządczej.

1.2. Organizacja systemu rachunkowości

W Sądzie księgi rachunkowe prowadzone były w ZSRK, obejmującym wszystkie zdarzenia, w tym operacje gospodarcze występujące w tej jednostce.

Księgi rachunkowe prowadzone były w oparciu o dokumentację, o której mowa w art. 10 *uor*, opisującą przyjęte przez Sąd zasady (politykę) rachunkowości¹⁵, oraz inne dokumenty, takie jak instrukcje i zarządzenia wewnętrzne¹⁶.

W zasadach rachunkowości podano między innymi:

- rok obrotowy i okresy sprawozdawcze;
- miejsce prowadzenia ksiąg rachunkowych;
- metody wyceny aktywów i pasywów;
- ustalania wyniku finansowego jak również przyjęte zasady klasyfikacji zdarzeń.

Załącznikiem do przyjętych zasad był opis techniczny systemu informatycznego oraz zasady ochrony – polityka bezpieczeństwa¹⁷.

Niemniej dokumentacja ta nie spełniała wszystkich wymogów określonych w art. 10 *uor*, nie została również zaktualizowana, mimo zmiany przepisów, a zawarty w niej zakładowy plan kont nie został dostosowany do faktycznie prowadzonej działalności. Ponadto jednostka wykorzystywała konta, które nie były zawarte w przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości. Dodatkowo prowadzony sposób przechowywania i ochrony danych ksiąg rachunkowych był niezgodny z przepisami *uor* oraz przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości. Powyższe zostało szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W ramach ZSRK funkcjonowało osiem modułów: *PSCD* – rozrachunki z uczestnikami postępowania¹⁸, *PCP* – Planowanie długoterminowe¹⁹, *FI* – Rachunkowość finansowa²⁰, *FM* – Rachunkowość budżetowa, *FI-AA Środki trwałe*, *FI-MM-Magazyn*, *HR-PY* – Płace²¹, *HR-PA* – Kadry, wchodzące w skład zintegrowanego systemu komputerowego służącego do obsługi finansowo-księgowej.

Dyrektor zarządzeniem nr F-0121-24/14 z dnia 1 października 2014 r. dopuściła do użytkowania ZSRK, jako obowiązujący od dnia 1 października 2014 r. system informatyczny do prowadzenia ksiąg rachunkowych Sądu, z wyłączeniem dochodów²².

¹⁵ Zarządzenie nr F-0121-15/15 Dyrektora z dnia 24 czerwca 2015 r. w sprawie wprowadzenia Polityki rachunkowości.

¹⁶ W tym m.in. Zarządzenie nr F-0121-22/2016 Dyrektora z dnia 27 października 2016 r. w sprawie wprowadzenia instrukcji inwentaryzacyjnej w Sądzie Rejonowym dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu (dalej: Instrukcja inwentaryzacyjna) Zarządzenie nr F-0121-8/17 Dyrektora z dnia 6 lipca 2017 r. w sprawie wprowadzenia zmian do Instrukcji obiegu i kontroli dokumentów (dalej: Instrukcja obiegu i kontroli dokumentów).

¹⁷ W skład, której wchodziły: Polityka Bezpieczeństwa Systemu ZSRK, Architektura bezpieczeństwa systemu ZSRK, Plan szkoleń i budowania świadomości dla systemu ZSRK, Polityka wykonywania kopii bezpieczeństwa systemu ZSRK, Procesy i procedury organizacji bezpieczeństwa systemu ZSRK, Zarządzanie ciągłością działania, Zasady bezpieczeństwa systemu ZSRK, Polityka retencji danych systemu ZSRK.

¹⁸ W ramach tego modułu wykorzystywano następujące kody transakcji powodujące zapisy w księgach rachunkowych: ZSD3PSCD księgowanie wyciągu – sumy depozytowe; FP06 opracowanie konta – sumy depozytowe, FP05 przetwarzanie partii płatności – dochody, wydatki, sumy na zlecenie, Fundusz Sprawiedliwości; FP45 przetwarzanie partii zleceń płatn. – dochody, wydatki, sumy na zlecenie, Fundusz Sprawiedliwości; FPE1 księgowanie dokumentu – dochody, wydatki, sumy na zlecenie, Fundusz Sprawiedliwości; FP08 stornowanie dokumentu – wydatki, Fundusz Sprawiedliwości, FPG1 transfer sum ksiąg. do księgi głównej – dochody wydatki, sumy na zlecenie, sumy depozytowe, Fundusz Sprawiedliwości, FPY1 przebieg płatności/noty obciążeniowej – Fundusz Sprawiedliwości, ZDOB wyjaśnianie dochodów – dochody, wydatki.

¹⁹ Za pomocą tego modułu następuje proces generowania planowania długookresowego, którym będą dane umożliwiające złożenie projektu budżetu w zakresie wynagrodzeń osobowych, składek ZUS i FP, dodatkowego wynagrodzenia rocznego oraz świadczeń z ubezpieczenia społecznego wypłacanych z budżetu państwa.

²⁰ W ramach tego modułu wykorzystywano następujące kody transakcji powodujące zapisy w księgach rachunkowych: FEBAN przetwarzanie ksiąg wyciągu konta – dochody, wydatki, sumy na zlecenie, ZFŚS, Fundusz Sprawiedliwości; F-02 ogólne księgowanie – wydatki, Fundusz Sprawiedliwości; FB08 Stornowanie dokumentu – wydatki, Fundusz Sprawiedliwości; ZFIB70 faktury sprzedażowe – dochody; F-44 rozliczenie dostawcy – wydatki, ZFŚS, F-32 rozliczenie odbiorcy – ZFŚS; FB60 wprowadzanie nadchodzących faktur – wydatki; ZFIKSPB księgowanie na kontach pozabilansowych – wydatki.

²¹ W ramach tego modułu wykorzystywano następujące kody transakcji powodujące zapisy w księgach rachunkowych: PC00_M99_CIPE generowanie przebiegu księgowania – wydatki; PCP0 edycja przebiegu księgowania – wydatki.

²² Do dnia 31 grudnia 2014 r. w Sądzie księgi rachunkowe prowadzone były w dwóch systemach informatycznych OrCom+ i ZSRK.

Dyrektor wyjaśniła, że dochody budżetowe prowadzone są w ZSRK od dnia 1 stycznia 2015 r. Powyższe nie zostało wprowadzone odrębnym zarządzeniem Dyrektora, ponieważ był to moduł najpóźniej dopracowany w systemie ZSRK. Ponadto jak wyjaśniła, wydana w 2015 r. Polityka rachunkowości opisuje sposób funkcjonowania kont zespołu 2 w systemie ZSRK, co wskazuje na prowadzenie ksiąg rachunkowych dotyczących dochodów budżetowych w tym systemie.

Sąd nie posiadał licencji na użytkowanie tego systemu. Program ten nie został również ujęty w księgach rachunkowych jako wartość niematerialna. Dyrektor wyjaśniła, że ZSRK to system, który jest systemem centralnym użytkowanym we wszystkich jednostkach sądów w całej Polsce. Licencja nie została przekazana na stan Sądu, a wdrożenie nowego systemu oraz przejście w jego użytkowanie odbywało się na podstawie informacji otrzymywanych z Ministerstwa Sprawiedliwości.

(akta kontroli: t. V, s. 1-486, 489, 505; t. XI, s. 106)

W 2018 r. w systemie ZSRK wystąpiło ponad 260 incydentów (błędów) systemowych, dotyczących m.in. błędnych danych na poszczególnych paragrafach klasyfikacji budżetowej, błędnych księgowień, błędów w dekreatach widniejących w systemie, konieczności dodawania partnera (kontrahenta) mikrorachunku, czy odblokowania kont. Zdarzenia te, jak wskazała Dyrektor, nie miały wpływu na prawidłowość danych przedstawionych w sprawozdaniu, gdyż w tym samym roku zostały rozwiązane. Dyrektor wskazała, że procedura zgłaszania i korygowania danych odbywa się za pomocą zgłoszenia w ServiceDesk. Zgłoszenie obejmuje jedno zagadnienie (problem, błąd) z jednego modułu. Użytkownik ma możliwość nadania zgłoszeniu stopnia pilności odpowiadającego zaistniałej sytuacji (drobne utrudnienie, utrudnienie, brak możliwości pracy).

(akta kontroli: t. VIII, s. 145, 148; t. IX, s. 141-443)

1.3. Inwentaryzacja majątku

W Sądzie roczną inwentaryzację za 2018 r. przeprowadzono na podstawie *Instrukcji inwentaryzacyjnej*, oraz zarządzeń:

- nr F-0121-22/18 Dyrektora z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie przeprowadzenia rocznej inwentaryzacji w drodze weryfikacji sald księgi głównej i środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu (dalej: zarządzenie w sprawie inwentaryzacji w drodze weryfikacji sald);
- nr F-0121-19/18 Dyrektora z dnia 3 grudnia 2018 r. w sprawie przeprowadzenia rocznej inwentaryzacji przenośnego sprzętu komputerowego (pendrive, laptopy, tablety) oraz telefonów komórkowych będących własnością Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu (dalej: zarządzenie w sprawie inwentaryzacji przenośnego sprzętu);
- nr F-0121-18/18 Dyrektora z dnia 3 grudnia 2018 r. w sprawie przeprowadzenia rocznej inwentaryzacji zapasów materiałów znajdujących się w podręcznym magazynie Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu.

Pełną inwentaryzację okresową środków trwałych, wyposażenia i materiałów stanowiących majątek Sądu przeprowadzono w 2016 r. na podstawie zarządzenia nr F-0121-23/2016 Dyrektora z dnia 24 listopada 2016 r. w sprawie przeprowadzenia inwentaryzacji i powołania komisji inwentaryzacyjnej.

Terminy, częstotliwość i tryb przeprowadzenia inwentaryzacji rocznej, określone w art. 26 ust. 1 i 3 uor zostały zachowane. W wyniku przeprowadzenia inwentaryzacji jednostka nie stwierdziła różnic inwentaryzacyjnych. Niemniej kontrola wykazała błędy w zakresie jej udokumentowania oraz w zakresie powoływania członków komisji inwentaryzacyjnej. Ponadto w związku z faktem, że

prorowadzenie kasy Sądu zostało powierzone na mocy umowy nr G-280-73/2017 z dnia 29 września 2017 r. o *prorowadzenie punktu kasowego*, podmiotowi zewnętrznemu, Sąd nie przeprowadzał inwentaryzacji kasy.

(akta kontroli: t. IX s. 33-68; t. X s. 1-382)

1.4. Księgi rachunkowe

Opis stanu
faktycznego

Dane bilansu otwarcia na dzień 1 stycznia 2018 r. kont księgi głównej i kont pomocniczych zostały prawidłowo wprowadzone na podstawie sald bilansu zamknięcia kont na dzień 31 grudnia 2017 r.

Obroty wynikające z zestawienia zapisów księgowych za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r., zgodne były z obrotami zestawienia obrotów i sald kont księgi głównej i kont pomocniczych na dzień 31 grudnia 2018 r.

Zdarzenia, w tym operacje gospodarcze, podlegające księgowaniu, z wyjątkiem przypadków, szczegółowo opisanych w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*, zostały poprawnie ujęte w księgach rachunkowych na odpowiednich kontach zgodnie z ich treścią ekonomiczną, we właściwym okresie sprawozdawczym, z uwzględnieniem zasady memoriału i współmierności, oraz prawidłowo udokumentowane. Dowody księgowe stanowiące podstawę zapisów odpowiadały wymogom *uor*, zawierały potwierdzenie przeprowadzenia kontroli pod względem formalnym i merytorycznym oraz wskazanie okresu, którego dotyczyły. Posiadały podpisy stwierdzające ich zakwalifikowanie do ujęcia w księgach oraz dekretację, z uwzględnieniem zapisu art. 21 ust. 1a pkt 2 *uor*. Zasady rachunkowości w 2018 r. stosowane były w sposób ciągły.

Kontrola wykazała niezgodność sald zestawienia obrotów i sald (sporządzonych za miesiące marzec, październik i listopad roku 2018) z obrotami dziennika, nieujmowania w zapisach księgowych daty dokonania operacji gospodarczych, niesporządzeniu zestawienia obrotów i sald za miesiąc luty 2018 r. Ponadto księgi rachunkowe za 2017 i 2018 r. zostały zamknięte po terminie określonym w § 26 ust. 3 rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 13 września 2017 r. *w sprawie rachunkowości oraz planów kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych, samorządowych zakładów budżetowych, państwowych funduszy celowych oraz państwowych jednostek budżetowych mających siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej*²³ (dalej: *rozporządzenie w sprawie rachunkowości*). Powyższe ustalenia zostały szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: t. X, s. 402-489, 494; t. XI, s. 103-113)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) Nie zaktualizowano zarządzenia nr 19/2007/Z Prezesa Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków z dnia 22 maja 2007 r. do wymogów określonych w § 23 *Regulaminu Urzędowania Sądów* w zakresie podziału zadań, odpowiedzialności i przydziału kompetencji pomiędzy Prezesa a Dyrektora Sądu. W szczególności w przywołanym zarządzeniu nie rozszerzono kompetencji Dyrektora Sądu o nowe uprawnienia²⁴ w zakresie kierowania administracją, aby ostatecznie oddzielić kwestie związane z obsługą Sądu od jego funkcji orzeczniczej, tj. m.in. nie wskazano, że Oddział Administracyjny Sądu podlega Dyrektorowi Sądu w zakresie zapewnienia odpowiednich warunków techniczno-organizacyjnych i majątkowych oraz że Oddział Kadr Sądu – za wyłączeniem zwierzchnictwa służbowego nad orzecznikami, asystentami sędziów, kierownikiem i specjalistami opiniodawczego

²³ Dz. U. z 2017 r. poz. 1911.

²⁴ Ustawą z dnia 18 sierpnia 2011 r. o *zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2011 r. Nr 203, poz. 1192) od dnia 1 stycznia 2013 r. wprowadzono w sądach system menadżerski.

zespołu specjalistów sądowych oraz kuratorami sądowymi, (który to podlega Prezesowi Sądu) – podlega Dyrektorowi Sądu. W § 6 ww. zarządzenia wskazano jedynie, że Oddziały: Administracyjny i Kadr podlegają Prezesowi Sądu oraz współpracują w sprawach finansowych z kierownikiem finansowym²⁵.

Dyrektor Sądu wyjaśniła, iż pomimo braku aktualizacji ww. zarządzenia, wymogi określone w § 23 *Regulaminu Urzędowania Sądów* w zakresie podziału zadań, odpowiedzialności i podziału kompetencji Prezesa i Dyrektora Sądu realizowane były bezpośrednio na podstawie wymienionego *Regulaminu Urzędowania Sądów*. Dyrektor Sądu dodała, że szczegółowy zakres uprawnień, jaki został delegowany Dyrektorowi Sądu wynikał wprost z art. 31a *usp* oraz § 31 *Regulaminu Urzędowania Sądów*. NIK wskazuje, że utrzymywanie w zarządzeniu nr 19/2007/Z zdezaktualizowanych regulacji było działaniem niezgodnym z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa.

(akta kontroli: t. I, s. 38-39, 382-385; t. III, s. 412-419)

2) Dyrektor Sądu pisemną ocenę okresową dziewięciu pracowników Oddziału Finansowego Sądu sporządziła ze zwłoką, nie zachowując terminów określonych w art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o *pracownikach sądu i prokuratury*²⁶ (dalej: *ustawa o pracownikach*), zgodnie z którym ocena okresowa sporządzana jest na piśmie nie rzadziej niż raz na 24 miesiące i nie częściej niż raz na 12 miesięcy. Kontrola NIK wykazała, że poprzednia ocena pracowników Oddziału Finansowego została sporządzona na piśmie w dniu 15 maja 2017 r., a kolejna w dniu 31 maja 2019 r. Opóźnienie wynosiło zatem 16 dni w stosunku do ustawowego terminu.

Dyrektor Sądu wyjaśniła, iż ustawodawca jednoznacznie określił maksymalny termin dokonania oceny okresowej na 24 miesiące. Jednak ani w treści *ustawy o pracownikach*, ani w treści rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 grudnia 2007 r. w *sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania przy dokonywaniu ocen kwalifikacyjnych urzędników i innych pracowników sądu i prokuratury*²⁷ nie został określony przez ustawodawcę sposób liczenia tego maksymalnego terminu, w jakim ma być przeprowadzona ocena okresowa. Brak jest w tym zakresie także orzecznictwa sądów, w tym Sądu Najwyższego, które wypełniłyby lukę prawną, polegającą na braku uregulowania tej kwestii. W ocenie Dyrektor Sądu celem ustawodawcy było ustalenie maksymalnego terminu na przeprowadzenie oceny okresowej liczonego w pełnych miesiącach kalendarzowych, co wynika jej zdaniem z art. 114 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. *Kodeks cywilny*²⁸ (dalej: *kc*), zgodnie z którym jeżeli termin jest oznaczony w miesiącach lub latach, a ciągłość terminu nie jest wymagana, miesiąc liczy się za dni trzydzieści, a rok za dni trzysta sześćdziesiąt pięć. Jak dodała Dyrektor Sądu, przyjmując, że ustawodawca posłużył się zwrotem *miesiące*, to należy stanąć na stanowisku, iż przekroczenie jednego pełnego miesiąca kalendarzowego, tj. interwału czasowego wskazanego przez ustawodawcę w art. 8 ust. 2 *ustawy o pracownikach*, występuje dopiero wtedy, gdy przerwa pomiędzy jedną oceną okresową, a kolejną trwa co najmniej jeden pełny miesiąc kalendarzowy. Jak dodała Dyrektor Sądu przerwy pomiędzy jedną, a drugą oceną okresową dotyczyły tego samego miesiąca i wynosiły 16 dni, zatem w jej ocenie termin został zachowany.

NIK wskazuje, że analiza treści art. 114 *kc* w żaden sposób nie prowadzi do wniosków wskazanych przez Dyrektor Sądu. Do obliczania terminu na przygotowanie ocen okresowych odpowiednie²⁹ zastosowanie ma przede

²⁵ Od dnia 1 stycznia 2013 r. dotychczasowi kierownicy finansowi z sądów rejonowych stali się Dyrektorami Sądu.

²⁶ Dz. U. z 2018 r. poz. 577 ze zm.

²⁷ Dz. U. z 2014 r. poz. 257.

²⁸ Dz. U. z 2019 r. poz. 1145 ze zm.

²⁹ Zgodnie z art. 18 *ustawy o pracownikach* w sprawach nieuregulowanych niniejszą ustawą do urzędników i innych pracowników sądów i prokuratury lub pracowników Biura Służby Prawnej Trybunału Konstytucyjnego stosuje się odpowiednio

wszystkim art. 112 zd. 1 *kc*³⁰. Zgodnie z tym przepisem termin oznaczony w tygodniach, miesiącach lub latach kończy się z upływem dnia, który nazwą lub datą odpowiada początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było - w ostatnim dniu tego miesiąca. Artykuł 8 ust. 2 *ustawy o pracownikach* wskazuje na termin oznaczony w miesiącach (24 miesiące). A zatem koniec tego terminu, który rozpoczął bieg w dniu 15 maja 2017 r. kończy się z upływem dnia, który datą odpowiada początkowemu dniowi terminu, tj. z upływem 15 maja 2019 r.

(akta kontroli: t. II, s. 35-57, 63-65; t. III, s. 422-423)

3) W księgach rachunkowych Sądu nie utworzono rezerwy na przyszłe zobowiązania, co było niezgodne z art. 35d ust. 1 pkt 1 *uor*. Przeciwnie Sądowi (Skarbowi Państwa) toczyły się cztery postępowania sądowe³¹. Łączna kwota roszczeń cywilnoprawnych wynosiła 644 569 zł. Do dnia sporządzenia sprawozdania finansowego za 2018 r., tj. do dnia 29 marca 2019 r., zapadły w pierwszej instancji dwa wyroki przed Sądem Rejonowym dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu, przy czym w jednej sprawie³² powództwo przeciw Sądowi zostało oddalone, a w drugiej sprawie³³, wyrokiem z dnia 25 października 2018 r., zasądzone od Sądu (Skarbu Państwa) kwotę 15 930 zł, z czego rygor natychmiastowej wykonalności nadano wobec kwoty 5 310 zł. Wyrokiem Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 9 maja 2019 r. o przywrócenie do pracy i zapłatę wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy³⁴ oddalono apelację powódki i w dniu 10 maja 2019 r. wypłacono pozostałą część zasądzonej kwoty w wysokości 10 620 zł. W ocenie NIK, w księgach rachunkowych należało utworzyć rezerwę na przyszłe zobowiązania, co najmniej w wysokości 10 620 zł, gdyż kwota ta, jako wynikająca z wyroku sądu, była wiarygodnie oszacowana, a stopień prawdopodobieństwa jej zapłaty był wysoki. Nieutworzenie rezerwy stanowiło naruszenie art. 35d ust. 1 pkt 1 *uor*, zgodnie z którym rezerwy tworzy się na pewne lub o dużym stopniu prawdopodobieństwa przyszłe zobowiązania, których kwotę można wiarygodnie oszacować, będące między innymi skutkiem toczących się postępowań sądowych. Nie może ulegać wątpliwości, że zobowiązanie stwierdzone wyrokiem sądu spełnia ww. przesłanki do utworzenia rezerwy. Przedmiotowa nieprawidłowość skutkowałą zaniżeniem w sprawozdaniu finansowym kwoty rezerw oraz zawyżeniem wyniku finansowego o kwotę 10 620 zł.

Łączna kwota roszczeń cywilnoprawnych, co do których nie zapadły wyroki w I instancji, wynosiła 494 469 zł. W odniesieniu do tych kwot również występuje prawdopodobieństwo ich zapłaty, przy czym jednostka nie oszacowała tego prawdopodobieństwa. Radca prawny wyjaśnił, że dokonując rekomendacji, aby nie wykazywać rezerwy na zobowiązania w zakresie kwoty 10 620 zł wziął pod uwagę przesłanki, takie jak m.in.: podstawy prawne i faktyczne wypowiedzenia umowy o pracę stronie powodowej potwierdzającej zasadność dokonanego przez pracodawcę wypowiedzenia umowy o pracę.

W ocenie NIK fakt wytoczenia powództw o zapłatę rodzi prawdopodobieństwo powstania przyszłych zobowiązań i prawdopodobieństwo to powinno być przez

przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. *o pracownikach urzędów państwowych* (Dz. U. z 2018 r. poz. 1915 ze zm.), a w sprawach nieuregulowanych także w tej ustawie - przepisy ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - *Kodeks pracy* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1040 ze zm.). Z kolei zgodnie z art. 300 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - *Kodeks pracy* w sprawach nieunormowanych przepisami prawa pracy do stosunku pracy stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego, jeżeli nie są one sprzeczne z zasadami prawa pracy.

³⁰ Zgodnie z orzecznictwem sądowym art. 112 *kc* jest w niektórych sytuacjach niezgodny z zasadami prawa pracy. Jednakże ma on zastosowanie m.in. do obliczania terminu na sporządzenie oceny okresowej pracowników.

³¹ Wszczęte do dnia 31 grudnia 2018 r. postępowania toczyły się przed Sądem Okręgowym w Świdnicy oraz Sądem Rejonowym dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu.

³² Sygn. akt IX C 994/17.

³³ Sygn. akt: X P 242/16.

³⁴ Sygn. akt: VIII Pa 19/19.

jednostkę kontrolowaną szacowane, a kwota rezerw ujęta w księgach rachunkowych zgodnie z art. 35d ust. 1 pkt 1 *uor* oraz zgodnie z zasadą ostrożności wyrażoną w art. 7 ust. 1 pkt 5 *uor*. NIK zauważa, że podstawą do szacowania rezerw jest prawdopodobna kwota kosztów, jakie jednostka zmuszona będzie ponieść, a Sąd poniósł koszty wysokości 15 930 zł, niezależnie od „podstaw prawnych i faktycznych wypowiedzenia umowy o pracę”. Dlatego też przed sporządzeniem sprawozdania finansowego jednostka powinna uważnie przeanalizować toczące się spory sądowe pod kątem przesłanek wskazujących na konieczność dokonania przyszłych wypłat, a wyniki analiz udokumentować. Nie można wykluczyć, że prawidłowa analiza przesłanek tworzenia rezerw, w kontekście toczących się spraw, ujawniłaby konieczność utworzenia dalszych rezerw na zobowiązania.

Wobec braku określenia poziomu istotności w przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości należało ująć w księgach rachunkowych rezerwę w wysokości co najmniej kwot zasądzonych przed dniem sporządzenia sprawozdania finansowego.

(akta kontroli: t. II, s. 122-146; t. XI, s. 135; t. XII, s. 260)

4) Sąd nieterminowo regulował zobowiązania wymagalne względem stron i uczestników toczących się przed nim postępowań sądowych. Było to sprzeczne z art. 44 ust. 3 pkt 3 *uof*, zgodnie z którym wydatki publiczne powinny być dokonywane w wysokości i w terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Spośród 85 takich zobowiązań opóźnienia w płatnościach dotyczyły 11³⁵ na łączną kwotę 11 132,66 zł i wynosiły od ośmiu miesięcy do ponad 10 lat, licząc od dnia prawomocności postanowienia o przyznaniu należności na pokrycie wydatków związanych z postępowaniem sądowym do dnia zapłaty.

Procedura wypłaty powyższych zobowiązań składała się z dwóch etapów. W pierwszym Sąd przyznawał wynagrodzenie lub zwrot kosztów na pokrycie wydatków związanych z postępowaniem sądowym nieprawomocnym orzeczeniem, a w drugim Oddział Finansowy Sądu wykonywał prawomocne orzeczenia Sądu, tj. wypłacał przyznane należności. We wszystkich 11 zbadanych przypadkach stwierdzono, że przyczyną opóźnień w płatnościach było nieterminowe przekazywanie dokumentacji finansowej przez wydziały merytoryczne do Oddziału Finansowego Sądu, co było sprzeczne z zasadą terminowości, o której mowa w § 16 pkt 2 lit. a *instrukcji obiegu i kontroli dokumentów*. Opóźnienia w przekazywaniu dokumentacji wynosiły od 8 miesięcy do ponad 10 lat.

W wyniku zwłoki w regulowaniu ww. zobowiązań nie zostały one ujęte w ewidencji księgowej Sądu w 2008 r. i w latach 2014-2017 oraz uwzględnione w odpowiednich sprawozdaniach finansowych Sądu.

Jak wyjaśniły przewodniczące wydziałów merytorycznych, było to spowodowane głównie niewystarczającą obsadą kadrową oraz częstą fluktuacją kadr przy jednoczesnym dużym obciążeniu pracą. Z tego powodu wszystkie czynności niezwiązane z zapewnieniem sprawnego orzekania, obsługi posiedzeń sądowych i wydawaniu stronom odpisów orzeczeń, schodziły na dalszy plan.

Prezes Sądu wyjaśnił, że współpraca wydziałów merytorycznych z Oddziałem Finansowym Sądu w zakresie przekazywania dokumentacji finansowej była jednym z wielu problemów funkcjonowania Sądu po objęciu przez niego stanowiska. Z dniem 1 kwietnia 2017 r. została przeprowadzona reorganizacja Sądu, gdyż w pierwszej kolejności należało zapewnić sprawne orzekanie, bowiem stwierdzone przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu przewlekłości w czasie trwania postępowań skutkują dla Sądu sankcjami finansowymi. Prezes Sądu wyjaśnił także, że wymieniono m.in. całą kadrę kierowniczą Wydziału VI. Niemniej jednak nowa kadra

³⁵ Tj. spraw o numerach dokumentów: 4100065352, 4100067155, 4100027202, 410006983, 4100035572, 4100007075, 4100007074, 4100021358, 4100062628, 4100045400, 4100021343.

kierownicza postawiona została przed zadaniem nie tylko bieżącego zarządzania pracą tego Wydziału, ale również sukcesywnym likwidowaniem zaległości. Prezes Sądu wskazał, opóźnienia w pracy Wydziału VI były spowodowane także brakami kadrowymi, co przekładało się na trudności z organizacją jego pracy. Według Prezes Sądu sytuacja kadrowa Sądu (będąca skutkiem m.in. niskich wynagrodzeń pracowników) charakteryzuje się ciągłą rotacją pracowników, co często wiąże się z przesuwaniem z innych wydziałów niedoświadczonych pracowników, których należy przeszkolić od podstaw, a spraw do realizacji wciąż przybywa. Prezes Sądu wskazał ponadto, że kwestii sytuacji kadrowej przypisywano w kwartalnej ocenie ryzyk poziom wysoki.

W ocenie NIK powyższe ustalenia wskazują na potrzebę dalszego usprawnienia organizacji pracy Sądu, gdyż z realizacji nałożonych obowiązków nie zwalnia zarówno duża liczba spraw, jak i brak etatów.

(akta kontroli: t. II, s. 104-119, 152-225; t. III, s. 198-201, 386-418; t. V, s. 73-369; t. XI, s. 108-109, 119-147)

5) Wbrew zasadzie księgowania, wynikającej z § 6 ust. 1 pkt 3 obowiązującej w Sądzie polityki rachunkowości, spośród 11 dokumentów, które wpłynęły po dniu bilansowym w przypadku trzech³⁶ dokonano w księgach rachunkowych roku 2018 zapisów na łączną kwotę 594,53 zł, pomimo że dotyczyły zdarzeń/operacji gospodarczych z roku 2017, a data wpływu dokumentów umożliwiała ich ujęcie we właściwym okresie sprawozdawczym. Dowody te wpłynęły do Oddziału Finansowego Sądu po dniu bilansowym, tj. odpowiednio w dniach: 29 stycznia oraz 7 i 8 lutego 2018 r., ale dotyczyły operacji, jakie nastąpiły przed dniem bilansowym. Powyższe naruszało art. 20 ust. 1 *uor*, zgodnie z którym do ksiąg rachunkowych okresu sprawozdawczego należy wprowadzić, w postaci zapisu, każde zdarzenie, które nastąpiło w tym okresie sprawozdawczym. Na skutek tego uchybienia kwota zobowiązań krótkoterminowych Sądu, wykazana w pasywach bilansu (sporządzonego według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r.) w kolumnie stan na początek roku, a także kwota kosztów działalności operacyjnej Sądu, wykazana w rachunku zysków i strat (według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r.), odpowiadała danym z ewidencji księgowej, lecz nie odzwierciedlała stanu faktycznemu. Pracownicy odpowiedzialni za powyższe uchybienia wyjaśnili, że pomyłka była skutkiem zwiększonej ilości zadań w tym okresie.

(akta kontroli: t. II, s. 152-158, 175-179, 194-204; t. III, s. 196-197; t. V, s. 73-369; t. XI, s. 108-109, 119-147)

6) W jednym z sześciu badanych przypadków nie dochowano należytej staranności przy realizacji czynności dotyczącej zmiany przekazywania uposażenia sędziego w stanie spoczynku na nowe konto bankowe. Informacja o zmianie rachunku bankowego została bowiem zgłoszona za pośrednictwem poczty elektronicznej, przy czym posiadaczem tego adresu e-mail nie była osoba uprawniona. W aktach osobowych osoby uprawnionej nie było także jej dyspozycji do dokonywania zmian związanych z pobieraniem przez nią uposażeniem za pośrednictwem innych osób. Pracownik dokonujący zmian wyjaśnił, że przeprowadził z osobą uprawnioną rozmowę telefoniczną w dniu dokonywania przelewu, ale ostateczne pisemne potwierdzenie danych osoby uprawnionej otrzymał dopiero w toku niniejszej kontroli. NIK ocenia to działanie jako nierzetelne. Należy zauważyć, że nawet jeśli przepisy prawne pozwalają na to, aby dokonywanie określonych czynności odbywało się w mniej formalny sposób, to zawsze należy mieć na uwadze, że w dobie zagrożeń przestępczością internetową istnieje duże ryzyko kradzieży pieniędzy. Dlatego też wszelkie zmiany, w tym wrażliwe, bo dotyczące zmiany konta bankowego, należy szczegółowo sprawdzić i zweryfikować przed akceptacją przelewu.

³⁶ Dokonanych na podstawie dokumentów o nr: 30002095175, 30002104434 oraz 3000104454.

7) Obowiązująca w Sądzie dokumentacja opisująca przyjęte zasady (politykę) rachunkowości nie została dostosowana do prowadzonej działalności Sądu, nie zawierała wszystkich wymaganych art. 10 ust. 1 *uor* elementów, nie została również zaktualizowana w związku ze zmianą przepisów w zakresie rachunkowości³⁷, a funkcjonujący w ramach tej dokumentacji Zakładowy (Wzorcowy) plan kont, nie został dostosowany do faktycznie prowadzonych operacji gospodarczych. I tak:

a) w dokumentacji opisującej zasady (politykę) rachunkowości nie określono:

- wykazu zbiorów danych tworzących księgi rachunkowe na informatycznych nośnikach danych z określeniem ich struktury, wzajemnych powiązań oraz ich funkcji w organizacji całości ksiąg rachunkowych i w procesach przetwarzania danych;
- wersji oprogramowania systemu ZSRK, służącego do prowadzenia ksiąg rachunkowych i daty rozpoczęcia jego eksploatacji,

co w powyższych przypadkach stanowiło naruszenie art. 10 ust. 1 pkt 3 lit. b i c *uor*;

- progu istotności, mającego wpływ na rzetelność ksiąg rachunkowych i sporządzanych na ich podstawie sprawozdań finansowych, co było niezgodne z art. 8 ust. 1 i art. 10 ust. 2 *uor*;
- terminu płatności kosztów postępowania sądowego w zakresie podstawowej działalności Sądu, którego opis został zawarty w piśmie Ministerstwa Sprawiedliwości Departament Budżetu i Efektywności Finansowej z dnia 28 września 2017 r. znak DB-IV-311-82/17/1 z zaleceniem zawarcia w przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości jednostek podległych;

b) przyjęte zasady (polityka) rachunkowości nie została zaktualizowana o:

- zmianę wartości środków trwałych w związku ze zmianą (art. 16d) ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o *podatku dochodowym od osób prawnych*³⁸ z 3 500 zł, obowiązujących do końca 2017 r., na 10 000 zł, obowiązujących od 1 stycznia 2018 r.;
- zmianę opisu do konta 221 i konta 226 ujętego w załączniku nr 3 do obowiązującego od 1 stycznia 2018 r. *rozporządzenia w sprawie rachunkowości*;
- informację dodatkową, jako element sprawozdania finansowego w związku z wejściem w życie *rozporządzenia w sprawie rachunkowości*. Określone w przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości elementy sprawozdania finansowego obejmowały bilans jednostki, rachunek zysku i strat i zestawienie zmian w funduszu;
- zmianę opisu metodologii szacowania odpisów aktualizujących wartość należności, dostosowaną do faktycznie dokonywanych odpisów;

c) zmianę podstaw prawnych w związku z:

- uchynieniem (z dniem 1 stycznia 2018 r.) *rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 5 lipca 2010 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości oraz planów kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych, samorządowych zakładów budżetowych, państwowych funduszy celowych oraz państwowych jednostek budżetowych mających siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej*³⁹;
- uchynieniem (z dniem 2 września 2017 r.) *rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji wydatków strukturalnych*⁴⁰;

³⁷ Z dniem 1 stycznia 2018 r. weszło w życie *rozporządzenie w sprawie rachunkowości*.

³⁸ Dz. U. z 2019 r. poz. 865 ze zm.

³⁹ Dz. U. z 2017 r. poz. 760.

⁴⁰ Dz. U. Nr 44, poz. 255;

- uchycieniem (z dniem 1 stycznia 2017 r.) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawie *Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT)*⁴¹;
- wejściem w życie (z dniem 1 stycznia 2017 r.) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie *Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT)*⁴²;
- wejściem w życie (z dniem 1 stycznia 2018 r.) powołanego wyżej rozporządzenia w sprawie rachunkowości;

d) w Zakładowym (Wzorcowym) Planie Kont, ujętym w polityce rachunkowości, nie uwzględniono 51 kont księgi głównej, na których w 2018 r. dokonywane były zapisy. Konta te, zgodnie z prowadzoną działalnością i dokonywanymi przez Sąd operacjami księgowymi, winny zostać wprowadzone. Ponadto, w Zakładowym (Wzorcowym) Planie Kont funkcjonowały 242 konta, które nie były wykorzystywane w działalności Sądu, na których nie jest prawdopodobne wystąpienie operacji gospodarczych, w tym takie, które dotyczyły dysponenta II stopnia czy prowadzonych inwestycji.

Dyrektor wyjaśniła, że na stanowisko dyrektora została powołana z dniem 10 września 2018 r. i dotychczas podejmowała działania w celu aktualizacji zmian w poszczególnych wewnętrznych zarządzeniach. Dyrektor wskazała, że polityka rachunkowości to dokument, który powinien powstawać przy udziale Głównego Księgowego. Jednak wejście w życie z dniem 1 stycznia 2019 r. ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych⁴³ spowodowało duże obciążenie dodatkowymi obowiązkami Głównego Księgowego oraz konieczność włączenia i przyłączenia do prowadzenia kontroli kancelarii komorniczych także innych pracowników Oddziału Finansowego. Dyrektor wskazała również, że Sąd posiada 29 kancelarii komorniczych, a każda kancelaria powinna być skontrolowana raz na 2 lata, co wskazuje na obowiązek przeprowadzenia kontroli w prawie 15 kancelariach w jednym roku budżetowym. Prace nad nową polityką, która wymagała wielu zmian, wiązały się z koniecznością dużego zaangażowania w te prace Głównego Księgowego.

Ponadto wskazała, że Zakładowy Plan Kont, który aktualnie stanowi załącznik do Polityki Rachunkowości, został otrzymany od Jednostki nadrzędnej i stworzony, jako wzorcowy dla wszystkich jednostek sądownictwa powszechnego. Powinien jednak jak wyjaśniła zostać dostosowany do działalności naszej jednostki poprzez wyłączenie z niego kont przez nas nieużywanych, co zostanie wprowadzone w tworzonej aktualnie Polityce Rachunkowości. Dyrektor wyjaśniła również, że ZSRK w którym prowadzone są księgi rachunkowe, jest systemem centralnym wprowadzonym we wszystkich jednostkach sądów powszechnych. Dyrektor wskazała, że opis systemu informatycznego powinien, zatem być jednolity we wszystkich jednostkach, podobnie jak schematy jego działania. Bardzo obszerny opis tego systemu został przekazany do Sądów w formie elektronicznej. Dyrektor wyjaśniła, że w tworzonej polityce rachunkowości znajdzie się zapis dotyczący wersji oprogramowania. Zapisy dotyczące metod zabezpieczenia dostępu do danych przekazano do poszczególnych jednostek także w wersji elektronicznej.

Dyrektor wyjaśniła również, że pomimo nieaktualizowania zmian w Polityce rachunkowości, w codziennej pracy stosowano się do aktualnie obowiązujących przepisów, między innymi: w ewidencji środków trwałych przyjęto kwotę 10 000 zł brutto zamiast 3 500 zł brutto. Wszystkie składniki majątku trwałego były ewidencjonowane w prawidłowych grupach i księgowane na prawidłowych kontach, w zależności od wartości 011 lub 013. Nie klasyfikowano wydatków strukturalnych

⁴¹ Dz. U. Nr 242, poz. 1622.

⁴² Dz. U. z 2016 r. poz. 1864.

⁴³ Dz. U. z 2018 r. poz. 770 ze zm.

w związku z uchynieniem rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji wydatków strukturalnych. W aktualizowanej Polityce rachunkowości zostanie również określony próg istotności.

W tej sprawie poprzednia Dyrektor Sądu wyjaśniła, że ze względu na nadmiar obowiązków, jak i pełnienia funkcji Dyrektora tymczasowo, nie aktualizowała przyjętych zasad (polityki) rachunkowości.

NIK zwraca uwagę, że Minister Sprawiedliwości przekazując pismem z dnia 10 grudnia 2014 r., sygn. DB-III-311-118/14, *Wzorcowe zasady (politykę) rachunkowości dla sądów powszechnych*, wyraźnie wskazał, iż dokument ten stanowić miał pomoc dla każdego z dyrektorów przy opracowywaniu podstawowego, wewnętrznego aktu, w oparciu, o który sąd realizować będzie zadania w zakresie rachunkowości.

NIK wskazuje, że obowiązek ustalenia w formie pisemnej i aktualizowania dokumentacji opisującej przyjęte zasady (politykę) rachunkowości zgodnie z art. 10 ust. 2 *uor* spoczywa na kierowniku jednostki.

(akta kontroli: t. V, s. 61, 67, 73-373, 488-505, 508-514; t. X, s. 495-509; t. XI, s. 3, 7)

8) W zakresie ochrony i przechowywania ksiąg rachunkowych oraz funkcjonowania systemu ZSRK⁴⁴ stwierdzono, że:

a) treści kont księgi głównej i kont pomocniczych za 2018 r. nie zostały przeniesione na informatyczny nośnik danych ani nie zostały wydrukowane na koniec roku obrotowego, co było niezgodne z art. 13 ust. 6 *uor* oraz § 33 przyjętych zasad (polityki) rachunkowości.

Mając na uwadze powyższe przepisy należy wskazać, że księgi rachunkowe tworzą: dziennik, księgę główną, księgi pomocnicze, zestawienia: obrotów i sald kont księgi głównej oraz sald kont ksiąg pomocniczych, które należy wydrukować nie później niż na koniec roku obrotowego. Za równoważne z wydrukiem uznaje się przeniesienie treści ksiąg rachunkowych na informatyczny nośnik danych, zapewniający trwałość zapisu informacji, przez czas nie krótszy od wymaganego dla przechowywania ksiąg rachunkowych.

Zdaniem Dyrektora, ZSRK jest systemem centralnym i Sąd, jako jedna z wielu jednostek, które ten system obsługuje, nie ma możliwości przeniesienia treści ksiąg rachunkowych na komputerowy nośnik danych we własnym zakresie. Może jedynie przenieść niektóre dane, które można wyeksportować z systemu w postaci plików, np. tekstowych, PDF lub xml, np. wybrane raporty, zapisy księgowo, zestawienia obrotów i sald itp. Dyrektor wskazała, że Księgi rachunkowe prowadzone w informatycznym systemie ZSRK utrwalane są centralnie w Ministerstwie Sprawiedliwości, poprzez narzędzia i sprzęt znajdujący się w Departamencie Informatyzacji i Rejestrów Sądowych. Wszystkie dane wymienione w art. 13 ust. 1 *uor* są archiwizowane w ramach tworzonych kopii zapasowych na informatycznych nośnikach danych przez administratorów BASIS ZSRK w Departamencie Informatyzacji i Rejestrów Sądowych (DIRS) w Ministerstwie Sprawiedliwości. Dyrektor wyjaśniła, że zgodnie z informacją Zespołu ds. zarządzania jakością w Ministerstwie Sprawiedliwości centralnie sporządzona kopia spełnia wymóg przeniesienia treści ksiąg rachunkowych danej jednostki na informatyczny nośnik danych. Kopie zapasowe wykonywane są w Ministerstwie, pliki na serwerach aplikacyjnych archiwizowane są codziennie (20:00) z retencją 6-miesięczną, pliki na serwerach bazodanowych codziennie (2:00) z retencją 2-miesięczną⁴⁵. Dyrektor wskazała, że wszelkie informacje związane ze stroną techniczną i zasadami

⁴⁴ Ogłędziny przeprowadzone w dniach 20 i 23 września oraz 9 października 2019 r.

⁴⁵ Retencja oznacza okres przechowywania kopii z danego dnia. Następnego dnia (dzień n+1) tworzona jest kolejna kopia przechowywana przez 6, kolejnego dnia (dzień n+2) następna kopia również przechowywana 6 miesięcy itd. Kopie tworzone są z całego zasobu danych ZSRK, czyli od początku funkcjonowania systemu do momentu jej sporządzenia.

bezpieczeństwa zostały przekazane przez Ministerstwo Sprawiedliwości i są zawarte w Polityce bezpieczeństwa, stanowiącej integralną część Polityki rachunkowości.

W ocenie NIK wyjaśnienia Dyrektor nie zasługują na uwzględnienie. Zgodnie z zasadami prowadzenia ksiąg rachunkowych, określonymi w pkt 27 uchwały nr 5/10 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie przyjęcia stanowiska Komitetu w sprawie niektórych zasad prowadzenia ksiąg rachunkowych⁴⁶, aby móc uznać za prawidłowe prowadzenie ksiąg rachunkowych przy wykorzystaniu serwera, który znajduje się poza miejscem prowadzenia ksiąg rachunkowych winny być spełnione, co najmniej następujące warunki: a) jednostka zobowiązana jest sprawować kontrolę nad księgami rachunkowymi oraz dokonanymi w nich zapisami; b) jednostka zobowiązana jest zapewnić identyczność ksiąg rachunkowych z kopią raportów otrzymanych przez łącze teletransmisyjne (przewodowe) oraz bezprzewodowe; c) księgi rachunkowe winny być prowadzone rzetelnie, bezbłędnie, sprawdzalnie i bieżąco; d) należy zapewnić jednoznaczne powiązanie zapisów w księgach rachunkowych z dowodami księgowymi; e) dane ksiąg rachunkowych muszą być skutecznie chronione przed niedozwolonymi zmianami, nieupoważnionym dostępem, uszkodzeniem lub zniszczeniem; f) księgi rachunkowe winny być przez cały czas dostępne w miejscu prowadzenia ksiąg rachunkowych przez jednostkę; g) jednostka winna dysponować wydrukiem ksiąg rachunkowych za okresy zamknięte lub ma zapisaną ich treść na innym trwałym nośniku komputerowym dostępnym i możliwym do odczytu w miejscu prowadzenia ksiąg rachunkowych przez jednostkę, przez czas nie krótszy od wymaganego na przechowanie ksiąg rachunkowych (5 lat).

Powołany przez Dyrektor sposób przechowywania ksiąg rachunkowych, nie spełniał przesłanek przedmiotowej uchwały.

NIK wskazuje, że za prawidłowość zapisów, należyte przechowywanie i ochronę ksiąg rachunkowych prowadzonych w jednostce, stosownie do art. 4 ust. 5 *uor*, odpowiedzialność ponosi kierownik tej jednostki, w tym również z tytułu nadzoru;

(akta kontroli: t. V, s. 11-36, 59-60, 64-65; t. X, s. 490-493)

b) zapisy w Dzienniku za 2017 r. i 2018 r. nie zawierały opisu operacji gospodarczej, co pozostawało w sprzeczności z art. 23 ust. 2 pkt 3 *uor*, zgodnie z którym zapis księgowy winien zawierać, co najmniej: zrozumiały tekst, skrót lub kod opisu operacji, przy czym należy posiadać pisemne objaśnienia treści skrótów lub kodów.

Dyrektor nie potrafiła wyjaśnić przyczyn braku opisu operacji;

(akta kontroli: str. t. V, s. 11-36; t. XI, s. 2, 5, 111)

c) treść ksiąg rachunkowych (Dziennika za 2018 r.) została przeniesiona na zewnętrzny nośnik danych dopiero w dniu 18 lipca 2019 r., mimo że zgodnie z art. 13 ust. 6 *uor* czynność ta winna zostać dokonana najpóźniej na koniec roku obrotowego.

Dyrektor wyjaśniła, że wszystkie dane wymienione w art. 13 ust. 1 *uor* są archiwizowane w ramach tworzonych kopii zapasowych na serwerach centralnych. Na komputerowy nośnik danych przenoszone są nie tylko dane stanowiące księgi rachunkowe, ale wszystkie inne dane gromadzone w ZSRK i w związku uznano, że archiwizowanie wszystkich danych gromadzonych w systemie ZSRK spełnia wymogi sporządzania kopii przenoszonych na zewnętrzny nośnik danych. Zamknięcie roku obrotowego 2018 zostało wykonane z opóźnieniem i wówczas przeniesiono dane z dziennika na płytę CD.

⁴⁶ Dz. Urz. Min. Fin. z 2010 r. Nr 6, poz. 26.

NIK nie podziela stanowiska Dyrektor. Stosownie do art. 4 ust. 5 *uor* za należyte przechowywanie i ochronę ksiąg rachunkowych, prowadzonych w jednostce, odpowiedzialność ponosi kierownik tej jednostki, w tym również z tytułu nadzoru;

(akta kontroli: t. V s. 11-36, 60, 65)

d) nie zostało sporządzone zestawienie obrotów i sald na koniec okresu sprawozdawczego – za miesiąc luty 2018 r., co było niezgodne z art. 18 ust. 1 *uor*, zgodnie z którym na podstawie zapisów na kontach księgi głównej sporządza się na koniec każdego okresu sprawozdawczego, nie rzadziej niż na koniec miesiąca, zestawienie obrotów i sald.

Dyrektor wyjaśniła, że zestawienie obrotów i sald, które było podstawą sporządzenia sprawozdań budżetowych za wskazany miesiąc, zostało sporządzone, jednak nie zostało dołączone do teczki, w której znajdowały się pozostałe zestawienia za 2018 r. Dyrektor nie potrafiła określić gdzie ono się znajduje;

(akta kontroli: t. V s. 11-36, 61, 66; t. XI s. 2, 5)

e) zestawienia obrotów i sald za miesiące: marzec, październik i listopad 2018 r. zostały wydrukowane przed ostatecznym zakończeniem księgowania w tych okresach sprawozdawczych, przez co przedłożone do kontroli zestawienia były niezgodne z obrotami dziennika za odpowiednie okresy sprawozdawcze, co pozostawało w sprzeczności z art. 18 ust. 1 *uor*.

Według stanu na dzień 31 marca 2018 r. obroty dziennika wynosiły 181 873 548,70 zł, natomiast obroty zestawienia obrotów i sald 181 858 258,80 zł – różnica 15 289,90 zł.

Według stanu na dzień 31 października 2018 r. obroty dziennika wynosiły 487 013 295,98 zł, natomiast obroty zestawienia obrotów i sald 487 013 218,70 zł – różnica 77,28 zł.

Według stanu na dzień 30 listopada 2018 r. obroty dziennika wynosiły 526 107 478 zł, natomiast obroty zestawienia obrotów i sald 526 107 238 zł – różnica 240 zł.

Główny Specjalista ds. Finansowych wyjaśniła, że różnica wynikała z zapisów dokonanych po sporządzeniu wydruków zestawienia obrotów i sald odpowiednio w dniach 9 kwietnia 2018 r., 8 listopada 2018 r. i 7 grudnia 2018 r.

NIK wskazuje, że art. 18 ust. 1 *uor* nakłada obowiązek zachowania zgodności obrotów zestawienia obrotów i sald sporządzanych za poszczególne okresy sprawozdawcze z obrotami dziennika.

(akta kontroli: t. X, s. 449-489, 494)

f) księgi rachunkowe – Dziennik za 2017 r. (z datą przeniesienia na płytę CD 4 października 2018 r.) i Dziennik za 2018 r. (z datą przeniesienia na płytę CD 18 lipca 2019 r.) przechowywane były na tym samym nośniku (płyty CD), co nie spełniało wymagań ochrony zbiorów danych rachunkowości, bowiem zapis na płycie był zapisem (sesją) o charakterze „otwartym”, umożliwiającym dogrywanie nowych plików i modyfikację danych zawartych na nośniku.

Powyższe pozostawało w sprzeczności z art. 13 ust. 6 *uor* oraz § 39 obowiązujących zasad (polityki) rachunkowości, ponieważ przeniesienie treści ksiąg rachunkowych winno zostać dokonane na informatycznym nośniku danych, zapewniającym trwałość zapisu przez czas nie krótszy od wymaganego dla przechowywania ksiąg rachunkowych.

Ponadto w świetle art. 72 ust. 1 i 2 *uor* księgi rachunkowe mogą mieć formę zbiorów utrwalonych na informatycznych nośnikach danych, pod warunkiem stosowania rozwiązań polegających m.in. na *stosowaniu odpornych na zagrożenia nośników danych, na doborze stosownych środków ochrony zewnętrznej, na systematycznym*

tworzeniu rezerwowych kopii zbiorów danych zapisanych na informatycznych nośnikach danych, pod warunkiem zapewnienia trwałości zapisu informacji systemu rachunkowości. Jeżeli system ochrony zbiorów danych rachunkowości, utrwalonych na informatycznych nośnikach danych, nie spełnia ww. wymagań zapisy te powinny być wydrukowane w terminach przewidzianych w art. 13 ust. 6, tj. najpóźniej na koniec roku obrotowego.

Dyrektor wyjaśniła, że kierując się zasadą celowego i oszczędnego dokonywania wydatków, przechowywano na tej samej płycie CD dziennik za 2017 i 2018 r.

Według Dyrektora domyślny program do nagrywania nośników CD/DVD, nie posiadał możliwości zamknięcia płyty. W dniu 17 października 2019 r. wszystkie stanowiska w Oddziale Finansowym Sądu zostały wyposażone w darmowe oprogramowanie umożliwiające zamknięcie płyt/sesji. W związku z tym ponownie przeniesiono księgi rachunkowe, tj. księgę główną, księgi pomocnicze zestawienie obrotów i sald oraz dzienniki, na zewnętrzny nośnik (płytę CD), która została zamknięta i zapewnia trwałość zapisu. Dyrektor wyjaśniła, że zbiory zapisów księgowych, tj. dziennik, księga główna, księgi pomocnicze, zestawienia obrotów i sald księgi głównej oraz salda kont ksiąg pomocniczych, wykaz składników aktywów i pasywów (inwentarz), będą przenoszone systematycznie na informatyczny nośnik (płyta CD) na koniec roku obrotowego.

NIK zwraca uwagę, że za należyłą ochronę i przechowywanie ksiąg rachunkowych prowadzonych w jednostce, stosownie do art. 4 ust. 5 *uor*, odpowiedzialność ponosi kierownik tej jednostki, w tym również z tytułu nadzoru;

(akta kontroli: t. V, s. 11-36 60, 65-66)

g) nie wykonywano systematycznie kopii danych ksiąg rachunkowych (dziennika), mimo obowiązku wynikającego z § 39 obowiązujących zasad (polityki) rachunkowości. Kontrola wykazała, że dziennik za 2018 r. został przeniesiony na zewnętrzny nośnik danych (płytę CD) jednorazowo, tj. w dniu 18 lipca 2019 r. Natomiast nie wykonano kolejnych kopii tego dziennika. Stosownie do powołanego wyżej postanowienia zasad (polityki) rachunkowości, przy prowadzeniu ksiąg rachunkowych przy użyciu komputera ochrona danych polega na m.in. systematycznym tworzeniu rezerwowych kopii zbiorów danych zapisanych na nośnikach informatycznych, pod warunkiem zapewnienia trwałości zapisu informacji systemu rachunkowości przez czas nie krótszy od wymaganego do przechowywania ksiąg rachunkowych; kopie bezpieczeństwa powinny być wykonywane w zależności od liczebności przetwarzania informacji, ale nie rzadziej niż raz w miesiącu, przez wyznaczoną osobę.

Powyższe było niezgodne z zasadami ochrony danych ksiąg rachunkowych prowadzonych przy użyciu komputera, określonych w art. 71 ust. 2 *uor*.

Dyrektor wyjaśniła, że w ramach kopii zapasowych archiwizowane są wszystkie dane gromadzone w systemach ZSRK centralnie, które spełniają wymóg przeniesienia treści ksiąg rachunkowych na informatyczny nośnik danych. Ponadto jak wskazała, kopie są tworzone z całego zasobu danych z ZSRK, czyli każda kopia obejmuje dane od początku funkcjonowania systemu do momentu jej sporządzenia. NIK nie podziela wyjaśnień Dyrektora, gdyż za prawidłowość zapisów, należyte przechowywanie i ochronę ksiąg rachunkowych prowadzonych w jednostce, stosownie do art. 4 ust. 5 *uor*, odpowiedzialność ponosi kierownik jednostki, w tym również z tytułu nadzoru. Ponadto niewykonywanie kopii ksiąg rachunkowych było niezgodne z przyjętymi przez Sąd zasadami (polityką) rachunkowości oraz rodziło ryzyko utraty danych w trakcie roku obrotowego.

Powołany w wyjaśnieniach Dyrektor sposób przechowywania ksiąg rachunkowych, nie spełniał przesłanek określonych w pkt 27 uchwały nr 5/10 Komitetu Standardów

Rachunkowości z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie przyjęcia stanowiska Komitetu w sprawie niektórych zasad prowadzenia ksiąg rachunkowych.

(akta kontroli: t. V, s. 11-36, 61, 66, 73-369)

9) Zapisy w księgach rachunkowych nie zawierały daty dokonania operacji gospodarczej, co było niezgodne z art. 23 ust. 2 pkt 1 *uor*, stosownie do którego zapis księgowy winien zawierać co najmniej datę dokonania operacji gospodarczej. Nieprawidłowość ta wynika z budowy systemu ZSRK, w którym nie zawarto pola „data operacji gospodarczej”.

Dyrektor wyjaśniła, że przyjęty przez jednostkę sposób ewidencjonowania daty operacji gospodarczej wynikał z wytycznych, określonych w instrukcji z dnia 18 lipca 2014 r. *Znaczenie dat w zintegrowanym systemie rachunkowości i kadr SAP*.

NIK zwraca uwagę, że zgodnie z tą instrukcją na okres dokonania operacji gospodarczej wskazywać powinna data wystawienia dokumentu, a w razie konieczności operację gospodarczą można przypisać do właściwego okresu sprawozdawczego za pomocą innych funkcjonalności systemu ZSRK

(akta kontroli: t. XI, s. 1, 4, 11-31, 103-105, 108-109, 111-112)

10) Polityka rachunkowości Sądu była nieaktualna między innymi w zakresie określenia kont księgowych, na których ujmowane były sumy depozytowe. Rachunek sum depozytowych prowadzony był na kontach pozabilansowych 9139010000 *Rach MF sum dep EURO*, 9139020000 *Rach MF sum dep USD*, 9249000000 *Rozr dep. Waluta w Euro*, nieprzewidzianych w zakładowym planie kont, a obowiązujące w Sądzie zasady (polityka) rachunkowości zobowiązywały do prowadzenia tego rachunku na koncie 139 *Inne rachunki bankowe*.

Dyrektor wyjaśniła, że w związku ze zmianą ustawy o finansach publicznych Minister Finansów otworzył w Banku Gospodarstwa Krajowego rachunki depozytowe Ministra Finansów, na które od 1 stycznia 2015 r. są wpłacane depozyty sądowe. Dyrektor wskazała, że rachunek sum depozytowych prowadzony na koncie 139 *inne rachunki bankowe* przestał obowiązywać, natomiast konto 9139020000 rachunek MF USD jest aktywne od 20 marca 2018 r., a konto 9249000000 rachunek MS w EURO od 15 stycznia 2018 r. Dyrektor poinformowała, że obecnie trwają prace nad aktualizacją polityki rachunkowości, która będzie uwzględniała niezdefiniowane konta.

NIK wskazuje, że zgodnie z art. 4 ust. 5 oraz art. 10 ust. 2 *uor* to kierownik jednostki ponosi odpowiedzialność za wykonywanie obowiązków w zakresie rachunkowości określonych ustawą w tym ustalania w formie pisemnej i aktualizowania dokumentacji opisującej zasady (politykę) rachunkowości.

(akta kontroli: t. V, s. 61, 66, 73-369; t. X, s. 405-419)

11) Sposób prowadzenia ewidencji analitycznej do konta 800 *Fundusz jednostki*, nie był zgodny z zasadami określonymi w przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości. W opisie do konta 800 zawartym w polityce rachunkowości wskazano, że *ewidencja analityczna prowadzona do kont wyróżnionych w ramach konta 800 odpowiada, co najmniej tytułom zmniejszeń – strona WN i zwiększeń – strona MA, wyszczególnionych w sprawozdaniu „Zestawienie zmian w funduszu jednostki”*.

Faktycznie prowadzona ewidencja analityczna obejmowała konta: 8000100000 *Środki trwałe*, 8000200000 *Środki obrotowe*.

Dyrektor wyjaśniła, że w jej ocenie ewidencja analityczna prowadzona do kont wyróżnionych w ramach konta 800* odpowiada, co najmniej tytułom zmniejszeń – strona WN i zwiększeń – strona MA, wyszczególnionych w sprawozdaniu „Zestawienie zmian w funduszu jednostki”. W systemie ZSRK w ramach konta 800 *Fundusz jednostki* funkcjonują następujące konta: 8000100000 *Środki trwałe*,

8000200000 *Środki obrotowe*. Konto 800* posiada słownik „kody operacji funduszu”, który stosowany jest podczas dokonywanych zapisów na tym koncie.

NIK zwraca uwagę, że dokumentacja opisująca przyjęte zasady (politykę) rachunkowości, określona przez kierownika jednostki, winna być dostosowana do faktycznie prowadzonej działalności i dokonywanych operacji gospodarczych.

(akta kontroli: t. V, s. 340-345; t. X, s. 405-419; t. XI, s. 3, 9, 99-102)

12) Kontrola losowo wybranych 15 pozycji należności wykazała, że w przypadku czterech spraw⁴⁷, których spłata została rozłożona na raty przekraczające 12 miesięcy od dnia bilansowego, zostały one w całości ujęte na koncie 221 *należności z tytułu dochodów budżetowych*. Łączna kwota należności wynikająca z objętych kontrolą spraw, przypadająca do spłaty po upływie 12 miesięcy od dnia bilansowego, wynosiła 21 884 zł.

Było to niezgodne z obowiązującymi od 2018 r. zasadami funkcjonowania kont 221 *Należności z tytułu dochodów budżetowych* oraz 226 *Długoterminowe należności budżetowe*, wynikającymi z Załącznika nr 3 do *rozporządzenia w sprawie rachunkowości*. Zgodnie z ustalonymi w tym rozporządzeniu zasadami, na kontach tych należy ujmować należności odpowiednio krótkoterminowe i długoterminowe zgodnie z definicją zawartą w *uor*.

Według art. 3 ust. 1 pkt 18 lit. c *uor* należności krótkoterminowe obejmują ogół należności z tytułu dostaw i usług oraz całość lub część należności z innych tytułów niezaliczonych do aktywów finansowych, a które stają się wymagalne w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego. Natomiast należności wymagalne po 12 miesiącach od dnia bilansowego, tzn. te, których termin spłaty przypada w okresie dłuższym niż rok, licząc od dnia bilansowego, należy kwalifikować jako należności długoterminowe.

Dyrektor wyjaśniła, że należności sądowe stają się w całości wymagalne w dniu, w którym orzeczenie sądu w danej sprawie staje się prawomocne i w tym samym dniu winny zostać w całości przypisane jako należność sądowa oraz zostać uiszczone przez zobowiązanego. Okoliczność, że terminy zapłaty, wynikające z prawomocnego orzeczenia, z różnych przyczyn nie są dotrzymywane, nie wpływa w jej ocenie na zmianę kwalifikacji należności. Dyrektor wskazała, że przyjęcie takiej kwalifikacji, w przypadku należności sądowych związanych ze sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości, uzasadnione jest przede wszystkim charakterem tych należności wynikającym wprost z regulacji prawnych określających jednoznacznie okoliczności i sposób ich ustalania oraz terminy wymagalności. Ponadto jak wyjaśniła, w jednostkach sądownictwa powszechnego należności sądowe (w tym rozłożone na raty w szczególnie uzasadnionych przypadkach z terminem płatności

⁴⁷ Dłużnikowi o numerze karty VII W 767/18 na podstawie wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia Krzyków we Wrocławiu VII Wydział Karmy z dnia 12 kwietnia 2018 r. (sygn. akt VII W 376/18) zasądzone do spłaty należność w wysokości 5 000 zł, która następnie, na podstawie postanowienia z dnia 26 czerwca 2018 r. (sygn. akt VII W 376/18 VII 2 Ko 2011/18), została rozłożona na 24 raty począwszy od dnia 25 lipca 2018 r. Całkowita spłata należności ma nastąpić w 2020 r. Część długoterminowa przypadająca do spłaty po 12 miesiącach od dnia bilansowego, tj. w 2020 r. obejmowała 6 rat i wynosiła 1 260 zł.

Dłużnikowi o numerze karty VII K 441/18, na podstawie wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia Krzyków we Wrocławiu VII Wydział Karmy z dnia 18 września 2017 r. (sygn. akt VII K 192/17) zasądzone do spłaty w wysokości 18 000 zł. Na podstawie postanowienia z dnia 20 lipca 2018 r. (sygn. akt VII 2 Ko 1265/18, VII K 192/17) należność ta została rozłożona na 36 rat, począwszy od dnia 15 sierpnia 2018 r. Całkowita spłata należności ma nastąpić w 2021 r. Część długoterminowa, przypadająca do spłaty po 12 miesiącach od dnia bilansowego, tj. w 2020 r. i 2021 r., obejmowała 19 rat i wynosiła 9 500 zł.

Dłużnikowi o numerze karty VII G 457/18, podstawie wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia Krzyków we Wrocławiu VII Wydział Karmy z dnia 26 kwietnia 2018 r. (sygn. VII K191/18) zasądzone do spłaty w wysokości 9 000 zł. Na podstawie postanowienia z dnia 25 czerwca 2018 r. (sygn. VII K191/18, VII 2 Ko 2696/18) należność ta została rozłożona na 36 rat, począwszy od 30 lipca 2018 r. Całkowita spłata należności ma nastąpić w 2021 r. Część długoterminowa przypadająca do spłaty po 12 miesiącach od dnia bilansowego tj. w 2020 r. i w 2021 r. obejmowała łącznie 18 rat i wynosiła ogółem 4 500 zł.

Dłużnikowi o numerze karty VII G 1088/18, na podstawie wyroku z dnia 21 marca 2018 r. (sygn. V K 10/18, VII 2 Ko 2626/18) zasądzone do spłaty w wysokości 10 378,72 zł. Postanowieniem z dnia 4 grudnia 2018 r. (sygn. V K 10/18, VII 2 Ko 2626/18) należność ta została rozłożona na 36 rat, począwszy od 30 grudnia 2018 r. Całkowita spłata należności ma nastąpić w 2021 r. Część długoterminowa przypadająca do spłaty po 12 miesiącach od dnia bilansowego, tj. w 2020 r. i w 2021 r. obejmowała 23 raty i wynosiła łącznie 6 624 zł.

do 3 lat) ewidencjonowane są na koncie 221 *należności z tytułu dochodów budżetowych* jako należności krótkoterminowe. Dyrektor wyjaśniła, że Ministerstwo Sprawiedliwości w piśmie z dnia 5 lutego 2007 r. nr DB III 030-7/07, zajęło stanowisko w sprawie klasyfikacji należności sądowych, definiując je jako należności krótkoterminowe bez względu na termin ich zapłaty (w tym rozłożone na raty w szczególnie uzasadnionych przypadkach z terminem płatności do 3 lat), jako należności krótkoterminowe i ewidencjonowane na koncie 221 *należności z tytułu dochodów budżetowych*. Ponadto podniosła, że system ZSRK nie daje możliwości podziału należności na krótko i długoterminowe.

NIK zwraca uwagę, że przywołane w powyższych wyjaśnieniach stanowisko Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczyło stanu prawnego obowiązującego do dnia 31 grudnia 2017 r., gdy definicja należności krótkoterminowych i długoterminowych, dla potrzeb opisu zasad funkcjonowania kont 221 i 226 w jednostkach budżetowych, była odmienna niż definicja przyjęta w *uor*. Od 1 stycznia 2018 r. definicje te zostały ujednolicone i na koncie 226 powinny być ujęte należności (raty) z terminem płatności dłuższym niż 12 miesięcy od dnia bilansowego, niezależnie od faktu, czy przed rozłożeniem na raty były krótkoterminowe bądź wymagalne.

(akta kontroli: t. VII, s. 8-9, 304-491, t. VIII, s. 1-145, 147-156, t. XI, s. 113)

13) Z przeprowadzonej w 2018 r. rocznej inwentaryzacji w drodze weryfikacji sald księgi głównej, środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu, nie zostało sporządzone sprawozdanie, co było niezgodne z § 4 zarządzenia w *sprawie inwentaryzacji w drodze weryfikacji sald*. Według tego przepisu z *przeprowadzonej inwentaryzacji Komisja sporządza sprawozdanie, które należy przedłożyć Dyrektorowi*.

Dyrektor wyjaśniła, że *Instrukcja inwentaryzacyjna* obowiązująca w Sądzie wskazuje, że roczna inwentaryzacja w drodze weryfikacji sald powinna być udokumentowana protokołem, a zapis dotyczący sporządzania przez komisje sprawozdania z przeprowadzonej inwentaryzacji, w ww. zarządzeniu pojawił się na skutek błędu.

NIK wskazuje, że skoro w Sądzie ustanowiono takie regulacje wewnętrzne, to winny być one przestrzegane.

(akta kontroli: t. X, s. 98, 383-384)

14) Z przeprowadzonej w 2018 r. rocznej inwentaryzacji w drodze weryfikacji sald księgi głównej, środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych Sądu nie sporządzono protokołów z weryfikacji sald kont 800 i 860. Było to niezgodne z § 28 pkt 5 i 6 *Instrukcji inwentaryzacyjnej*, który stanowi, że inwentaryzację w drodze weryfikacji sald należy udokumentować protokołem, który winien zawierać m.in.: datę przeprowadzenia inwentaryzacji drogą weryfikacji, dzień, na który przeprowadzono inwentaryzację drogą weryfikacji, określenie składników aktywów lub pasywów podlegających inwentaryzacji drogą weryfikacji, numer konta księgowego, na którym są ewidencjonowane określone składniki aktywów lub pasywów, stan wynikający z ksiąg rachunkowych przed rozpoczęciem weryfikacji, stan ustalony na podstawie weryfikacji, stwierdzone różnice, imiona i nazwiska oraz podpis osób dokonujących weryfikacji.

Dyrektor wyjaśniła, że w materiałach, które stanowiły podstawę sporządzenia sprawozdań finansowych znajdują się dokumenty, które potwierdzają prawidłowo ustalone saldo konta 800 i 860. Ponadto, jak wskazała, weryfikacja salda konta 800 została udokumentowana na wydruku konta 800, który zawiera opis zwiększeń i zmniejszeń ze szczegółowym określeniem ich tytułów. Natomiast weryfikację salda konta 860 przeprowadzono na podstawie zestawienia obrotów konta 860 z wyszczególnieniem jego strat i zysków. Dyrektor wyjaśniła, że zgromadzone

informacje, które posłużyły do analizy salda konta 800 i 860, spełniają wymogi weryfikacji, pomimo że nie zostały zaprezentowane w formie protokołu.

NIK nie podziela wyjaśnień Dyrektora, gdyż sposób udokumentowania przeprowadzonej inwentaryzacji kont w drodze weryfikacji sald został precyzyjnie określony w obowiązującej w Sądzie *Instrukcji inwentaryzacyjnej*.

(akta kontroli: t. X, s. 43-71; t. XI, s. 3, 8, 79-98)

15) Do przeprowadzenia rocznej inwentaryzacji według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r., w drodze weryfikacji sald księgi głównej i środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych Sądu, jako Przewodniczącą Komisji Inwentaryzacyjnej Dyrektor powołała⁴⁸ Główną Księgową. Powyższe było niezgodne z § 7 pkt 3 *Instrukcji inwentaryzacyjnej*.

Dyrektor wyjaśniła, że jako przewodniczącego wskazała Główną Księgową, co faktycznie nie jest zgodne z *Instrukcją inwentaryzacyjną* obowiązującą w Sądzie. Podała również, że mając na uwadze § 26 pkt 1 tej *Instrukcji*, zgodnie z którym inwentaryzacji w drodze uzgodnienia sald dokonują wyznaczeni przez Głównego Księgowego pracownicy Oddziału Finansowego, wskazując Główną Księgową na Przewodniczącą Komisji Inwentaryzacyjnej, wzięła pod uwagę fakt, że jako osoba zarządzająca Oddziałem Finansowym będzie miała najlepszą wiedzę na temat przygotowania poszczególnych pracowników i utworzenia z nich właściwych zespołów spisowych. Ponadto wyjaśniła, że z treści protokołów inwentaryzacji wynika, że sporządzane były one jedynie przy udziale Głównego Księgowego, a samej weryfikacji sald dokonywały poszczególne zespoły spisowe utworzone z członków Komisji.

Zdaniem NIK Główny Księgowy, jako osoba sprawująca pieczę nad finansami jednostki, stanem jej aktywów i pasywów, nie może być członkiem komisji inwentaryzacyjnej, jak również członkiem zespołów spisowych, a tym bardziej jej przewodniczącym.

(akta kontroli: t. V, s. 487, 491-492; t. X, s. 43-71)

16) Arkusze spisu z natury o numerach 1/18, 2/18, 3/18, 4/18, 5/18 dotyczące zinwentaryzowanych w 2018 r. przenośnych sprzętów komputerowych (pendrive, laptopy, tablety) oraz telefonów komórkowych, będących własnością Sądu nie zawierały daty, na którą przypada termin inwentaryzacji oraz faktycznej daty i godziny rozpoczęcia i zakończenia spisu, podawanych odrębnie dla każdego arkusza spisowego. Było to niezgodne z § 14 pkt 6 i 7 *Instrukcji inwentaryzacyjnej*, w świetle której arkusz spisu z natury powinien zawierać: (...) dzień, na który przypada termin inwentaryzacji, faktyczne daty i godziny rozpoczęcia i zakończenia spisu podawane odrębnie dla każdego arkusza spisowego.

Dyrektor wyjaśniła, że wynikało to z niedopatrzenia zespołu spisowego.

(akta kontroli: t. V, s. 487-488; t. X, s. 43-71)

17) Korekta błędu w arkuszu spisu z natury⁴⁹ o numerze 5/18 w pozycji 37 nie zawierała daty oraz podpisu członka zespołu spisowego, co było niezgodne z § 14 pkt 3 *Instrukcji inwentaryzacyjnej*, który stanowi, że błędy w arkuszach spisowych koryguje się wyłącznie przez skreślenie błędnego zapisu (...), umieszczenie daty oraz złożenie podpisu członka zespołu spisowego.

Dyrektor wyjaśniła, że wynikało to z niedopatrzenia.

W ocenie NIK taki sposób poprawiania błędów rodzi ryzyko dokonywania dopisków w arkuszach spisowych już po skończeniu inwentaryzacji.

(akta kontroli: t. V, s. 488, 492; t. X, s. 43-71)

⁴⁸ Paragraf 2 zarządzenia w sprawie inwentaryzacji w drodze weryfikacji sald.

⁴⁹ Dotyczący zinwentaryzowanych w 2018 r. przenośnych sprzętów komputerowych będących własnością Sądu.

18) Wydział merytoryczny nie dochował należytej staranności przy weryfikacji zasadności przechowywania (na przeznaczonym do tego rachunku bankowym) nierozliczonych sum na zlecenie, co było niezgodne z § 7 pkt 7 zarządzenia nr F-0121-16/15 Dyrektora Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu z dnia 6 lipca 2015 r. w sprawie wprowadzenia *Instrukcji postępowania ze środkami pieniężnymi złożonymi do depozytu sądowego i sum na zlecenie*. Zgodnie z tą regulacją ustalony podczas inwentaryzacji stan należności i zobowiązań jest zweryfikowany poprzez przekazanie stanu zobowiązań do Wydziałów merytorycznych, komorników, jako sumy depozytowe i sumy na zlecenie, nierozliczone na koniec roku kalendarzowego, celem zweryfikowania i zasadności dalszego ich przechowywania.

I tak, w dniu 6 sierpnia 2018 r. przekazano Prezesowi Sądu wydruki zalegających sum na zlecenie według stanu na dzień 31 lipca 2018 r. celem podjęcia czynności, które miały zmierzać do ich rozliczenia. Jedną z wykazanych na powyższym wydruku sum stanowiła kwota w wysokości 270 zł, tj. wpłacona w dniu 9 listopada 2017 r. zaliczka na poczet wynagrodzenia kuratora⁵⁰. Z przedłożonej do szczegółowego badania NIK dokumentacji akt sprawy wynika, że została ona zakończona prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu I Wydział Cywilny z dnia 6 lipca 2018 r. Powyższe oznaczało, że wpłacona zaliczka powinna zostać rozliczona. Tymczasem na mocy postanowienia z dnia 2 sierpnia 2018 r. kwota 270 zł została wypłacona tymczasowo ze środków budżetowych Skarbu Państwa, a zaliczka nadal była przechowywana na rachunku bankowym. Skutkiem nierzetelnej weryfikacji przechowywanych sum na zlecenie było wykazanie zawyżonej kwoty zobowiązań (o 270 zł) w protokole nr 23/2018 z inwentaryzacji przeprowadzonej w drodze porównania danych ksiąg rachunkowych z odpowiednimi dokumentami i weryfikacji Rozrachunków z tytułu sum na zlecenie salda konta 234 *Rozliczenie sum na zlecenie z PSCD* oraz zawyżenie o tę samą kwotę zobowiązań w sprawozdaniu finansowym. Przewodnicząca Wydziału wyjaśniła, że w wyniku przeoczenia dokonano wypłaty wynagrodzenia kuratorowi ze środków budżetowych Skarbu Państwa zamiast z wpłaconej przez powoda zaliczki. Kwota w wysokości 270 zł została przekazana na konto dochodów budżetowych w toku kontroli NIK w dniu 23 października 2019 r.

(akta kontroli: t. III, s. 241-258; t. IV, s. 156; t. X, s. 146; t. XI, s. 123-147; t. XII, s. 164-220, 224-225)

19) Na podstawie not księgowych rozliczano w księgach rachunkowych zakup bonów żywnościowych ze środków pochodzących z Funduszu Sprawiedliwości, co było niezgodne z § 4 ust. 1 *Instrukcji obiegu i kontroli dokumentów*, ponieważ stosownie do tego przepisu dla udokumentowania operacji zakupu towarów i usług w Sądzie służą wyłącznie faktury VAT, faktury korygujące VAT, faktury w formie elektronicznej i rachunki.

Ponadto w 2018 r. w Sądzie dokonywano zakupu bonów żywnościowych z pominięciem „rozpoznania rynku”, o którym mowa w § 2 ust. 1 załącznika nr 4 do instrukcji obiegu i kontroli dokumentów w sprawie dokonywania zakupów o wartości poniżej 30 000 euro, zawierania umów zleceń o dzieło oraz dokonywania zakupów centralnych.

W 2018 r. Sąd zapłacił spółce z siedzibą w Krakowie kwotę 34 000 zł z tytułu nabycia bonów żywnościowych.

Dyrektor wyjaśniła, że zakup bonów realizowany był z Funduszu Pomocy Postpenitencjarnej i Pomocy Pokrzywdzonym. Bony wydawane były przez Kierowników Zespołów Kuratorskich podopiecznym, jako pomoc umożliwiająca nabywanie najpotrzebniejszych artykułów. Bardzo istotne było, jak wskazała, aby

⁵⁰ W sprawie o sygn. akt. I C 589/17.

nabywany bon uprawniał jedynie do zakupu artykułów żywnościowych i przemysłowych z wyłączeniem produktów tytoniowych i napojów alkoholowych. Nabywanie bonów od spółki z siedzibą w Krakowie było potwierdzane wydawaniem not księgowych. Taka procedura rozliczania obowiązywała bowiem w sklepach tej sieci. Nie regulują tego umowy zawierane z kontrahentami. Jednocześnie jak wyjaśniła, mając na uwadze stwierdzone w tym zakresie przez NIK w toku kontroli nieprawidłowości, w dniu 22 października 2019 r. podjęto decyzję dotyczącą konieczności sformalizowania współpracy z firmą dostarczającą bony na podstawie umowy, która będzie regulować poszczególne kwestie. Dyrektor wyjaśniła, że wystosowała zapytania telefoniczne do trzech sieci sklepów i o możliwości zakupu bonów zapewniła jedynie jedna. W dniu 24 października 2019 r. przesłano do akceptacji wzór umowy. Jednocześnie poinformowano Kierowników Zespołów Kuratorskich o zmianie miejsca i sposobu nabywania bonów z początkiem listopada.

(akta kontroli: t. V, s. 395-439; t. VIII, s. 356-461; t. X, s. 405-419)

20) Noty księgowe⁵¹, będące podstawą rozliczania w księgach rachunkowych zakupu bonów żywnościowych w 2018 r. ze środków pochodzących z Funduszu Sprawiedliwości, nie zawierały informacji o sprawdzeniu dokumentu pod względem merytorycznym, formalnym i rachunkowym, co było niezgodne z § 7 i § 8 *Instrukcji obiegu i kontroli dokumentów*.

Dyrektor wyjaśniła, że obowiązująca w Sądzie *Instrukcja obiegu i kontroli dokumentów* nie zawiera opisu postępowania w zakresie dokumentu potwierdzającego zakup z Funduszu Pomocy Postpenitencjarnej i Pomocy Pokrzywdzonym. *Instrukcja* ta zawiera opis procesu dotyczącego kontroli merytorycznej dokumentów potwierdzających zakup dokonywany w Sądzie, a osoby upoważnione do dokonywania kontroli merytorycznej zostały wskazane w załączniku do tej instrukcji. Przy czym, jak wyjaśniła, nie zostali tam uwzględnieni Kierownicy Zespołów Kuratorskich, którzy zgłaszają zapotrzebowanie na bony i którzy mogliby dokonać kontroli merytorycznej dokumentów księgowych. Stąd brak tego rodzaju opisu i potwierdzenia merytorycznego na notach księgowych dokumentujących zakup bonów. Ponadto, jak wyjaśniła, nieścisłość ta zostanie w najbliższym terminie wyeliminowana, ponieważ najbliższy zakup bonów odbędzie się na podstawie nowej umowy, a stosowny dokument potwierdzający zakup zostanie właściwie opisany, zgodnie ze zmienionymi zasadami *Instrukcji obiegu i kontroli dokumentów*.

(akta kontroli: t. V, s. 395-439; t. VII, s. 356-386, 395)

21) Ewidencję środków pieniężnych, związanych z Funduszem Sprawiedliwości, prowadzono na koncie 246*, mimo że zgodnie z przyjętym opisem do tego konta, zawartym w dokumentacji opisującej przyjęte zasady (politykę) rachunkowości, konto to dotyczyło sądów apelacyjnych i okręgowych i nie występowało w sądach rejonowych.

Dyrektor wyjaśniła, że w przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości mylnie przyjęto ze Wzorcowego Planu Kont przesłanego z Sądu Apelacyjnego opis konta 246* *Środki przekazywane między dysponentami (SO i SA)*. Konto służące do ewidencji środków pieniężnych związanych z Funduszem Sprawiedliwości w sądach apelacyjnych i okręgowych powinno posiadać zgodnie z wykazem kont zespołu 2 oznaczenie 2460000000 a nie 246*. Poinformowała również, że w Sądzie Rejonowym dla Wrocławia-Krzyków nie dokonywano żadnych zapisów na koncie 2460000000, a w dokumentacji opisującej przyjęte zasady rachunkowości zapis ten zostanie zweryfikowany.

⁵¹ O numerach 201800806 z dnia 6 kwietnia 2018 r., 201800093 z dnia 15 stycznia 2018 r., 201800095 z dnia 15 stycznia 2018 r., 201800460 z dnia 10 marca 2018 r., 201801355 z dnia 23 lipca 2018 r., 201801410 z dnia 6 sierpnia 2018 r., 201801723 z dnia 4 października 2018 r.

22) Księgi rachunkowe Sądu za 2017 r. i 2018 r. zostały zamknięte odpowiednio 6 lipca 2018 r. i 10 czerwca 2019 r., tj. z naruszeniem terminu określonego w § 26 ust. 3 *rozporządzenia w sprawie rachunkowości*. Opóźnienie wynosiło odpowiednio 67 i 41 dni. Stosownie do tego przepisu ostateczne zamknięcie i otwarcie ksiąg rachunkowych jednostki kontynuującej działalność lub placówki kontynuującej działalność winno nastąpić do dnia 30 kwietnia roku następnego.

Dyrektor wyjaśniła, że zamknięcie ksiąg nastąpiło z opóźnieniem ze względu na nieuwagę i niedopatrzenie.

(akta kontroli: t. I, s. 24)

OCENA CZĄSTKOWA

Dokumentacja opisująca przyjęte w Sądzie zasady (politykę) rachunkowości nie została dostosowana do faktycznie prowadzonej działalności i nie zawierała wszystkich elementów określonych w *uor*, a funkcjonujący w ramach tej dokumentacji Zakładowy (Wzorcowy) Plan Kont nie został dostosowany do realizowanych operacji gospodarczych. Występowała niezgodność zestawienia obrotów i sald za trzy okresy (miesiące) sprawozdawcze z obrotami dziennika, a dla jednego okresu sprawozdawczego nie zostało sporządzone zestawienie obrotów i sald. Inwentaryzacja w drodze weryfikacji sald została udokumentowana w sposób niezgodny z obowiązującymi w Sądzie uregulowaniami w tym zakresie. Kontrola wykazała również nieterminowe regulowanie zobowiązań z tytułu prowadzonych postępowań sądowych na skutek nieterminowego przekazywania dokumentacji pomiędzy komórkami organizacyjnymi Sądu. W pozostałym zakresie zdarzenia i operacje gospodarcze, które wystąpiły w Sądzie w 2018 r., zostały prawidłowo ujęte w księgach rachunkowych, tj. zgodnie z ich treścią ekonomiczną oraz na właściwych kontach syntetycznych i analitycznych, a także we właściwym okresie sprawozdawczym i zgodnie z zasadą chronologii.

OBSZAR

2. Sprawozdania finansowe

Opis stanu
faktycznego

Badaniem objęto sprawozdanie finansowe Sądu sporządzone za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r., obejmujące bilans wykazujący sumę aktywów i pasywów w kwocie 12 843 676,35 zł, rachunek zysków i strat wykazujący stratę netto w kwocie 12 017 991,83 zł, zestawienie zmian w funduszu wykazujące stan funduszu na dzień 31 grudnia 2018 r. w kwocie 7 006 358,51 zł oraz informację dodatkową. Sprawozdanie finansowe za 2018 r. zostało sporządzone w terminie, tj. do 31 marca 2019 r., podpisane przez kierownika jednostki i Głównego Księgowego, przy czym rachunek zysków i strat był podpisany z upoważnienia kierownika jednostki przez Zastępcę Głównego Księgowego oraz ogłoszone w Biuletynie Informacji Publicznej dnia 30 kwietnia 2019 r.

(akta kontroli: t. XI, s. 6, 40-41, 115-147)

W sprawozdaniu finansowym Sądu wykazano:

Bilans na dzień 31 grudnia 2018 r., obejmujący:

Wartości niematerialne i prawne

Sąd nie wykazał w bilansie na dzień 31 grudnia 2018 r. wartości niematerialnych i prawnych.

(akta kontroli: t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Środki trwałe

Na dzień 31 grudnia 2018 r. środki trwałe wykazano w kwocie 6 195 798,44 zł, na którą składały się: grunty w wysokości 537 873,25 zł, budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej na kwotę 4 775 097,07 zł, urządzenia techniczne i maszyny w wysokości 633 568,08 zł, inne środki trwałe na kwotę 249 260,04 zł.

Przyjęcie środków trwałych do używania prawidłowo udokumentowano, określając między innymi grupę rodzajową środków trwałych i stawkę amortyzacyjną. W 2018 r. naliczono amortyzację w kwocie 341 240,20 zł, prawidłowo zaksięgowano i wykazano w rachunku zysków i strat.

Do środków trwałych prawidłowo zakwalifikowano rzeczowe aktywa trwałe i zrównane z nimi, o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok, kompletne, zdatne do użytku i przeznaczone na potrzeby jednostki. Nie stwierdzono przypadków kwalifikowania do środków trwałych niekompletnych składników majątku. Środki trwałe wyceniono po cenie nabycia. Ewidencja analityczna dla środków trwałych zgodna była z ewidencją syntetyczną. Przeprowadzone oględziny⁵² objętych kontrolą środków trwałych potwierdziły ich istnienie.

(akta kontroli: t. VI, s. 1-230, 324-333; t. X, s. 405-419; t. XI, s. 109-110, 123-139, 141-147)

Środki trwałe w budowie

Sąd nie wykazał w bilansie na dzień 31 grudnia 2018 r. środków trwałych w budowie.

(akta kontroli: t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Zaliczki na środki trwałe w budowie

Sąd nie wykazał w bilansie na dzień 31 grudnia 2018 r. zaliczek na środki trwałe w budowie.

(akta kontroli: t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Należności długoterminowe

Sąd nie wykazał w bilansie na dzień 31 grudnia 2018 r. należności długoterminowych. Pozycję sprawozdania zaniżono o kwotę 21 884 zł w związku z błędną kwalifikacją należności, których termin płatności przypadał w okresie dłuższym niż rok od dnia bilansowego (nieprawidłowość wykazana pod nr 12 w rozdziale 1.4. *Księgi rachunkowe*).

(akta kontroli: t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Długoterminowe aktywa finansowe

Sąd nie wykazał w bilansie na dzień 31 grudnia 2018 r. długoterminowych aktywów finansowych.

(akta kontroli: t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Wartość mienia zlikwidowanych jednostek

Sąd nie wykazał w bilansie na dzień 31 grudnia 2018 r. wartości mienia zlikwidowanych jednostek.

(akta kontroli: t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Zapasy

Sąd nie wykazał w bilansie na dzień 31 grudnia 2018 r. zapasów.

(akta kontroli: t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Należności krótkoterminowe

Na dzień 31 grudnia 2018 r. należności krótkoterminowe wykazano w wysokości 4 223 482,42 zł, na które składały się pozostałe należności. Należności wyceniono w kwocie wymaganej zapłaty. Należności objęto odpisem aktualizującym ich wartość w wysokości 628 396,73 zł. Pozycję sprawozdania zawyżono o kwotę 21 884 zł w związku z błędną kwalifikacją należności, których termin płatności przypadał w okresie dłuższym niż rok od dnia bilansowego (nieprawidłowość wykazana pod nr 12 w rozdziale 1.4. *Księgi rachunkowe*).

(akta kontroli: t. VII, s. 1-491; t. VIII, s. 1-156; t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

⁵² W dniu 12 września 2019 r.

Krótkoterminowe aktywa finansowe

Na dzień 31 grudnia 2018 r. krótkoterminowe aktywa finansowe wykazano w kwocie 2 424 395,49 zł, na które składały się środki pieniężne na rachunkach bankowych w tym: środki pieniężne ZFŚS 183 314,98 zł, zaliczki sądowe 2 240 872,96 zł oraz środki pieniężne państwowego funduszu celowego (Fundusz Sprawiedliwości) 207,55 zł.

(akta kontroli: t. VI, s. 398-426; t. X, s. 267-270, 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Rozliczenia międzyokresowe

Sąd nie wykazał w bilansie na dzień 31 grudnia 2018 r. rozliczeń międzyokresowych.

(akta kontroli: t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Fundusz jednostki

Na dzień 31 grudnia 2018 r. w bilansie jednostki wykazano fundusze w wysokości 7 006 358,51 zł, w tym fundusz jednostki 19 024 350,34 zł, wynik finansowy netto (strata) – 12 017 991,83 zł. Kwota zarówno funduszu, jak i straty netto została zawyżona z przyczyn opisanych w nieprawidłowościach nr 3, 4, 5 i 19 w rozdziale 1.4. *Księgi rachunkowe*.

(akta kontroli: t. VIII, s. 157-170, t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Odpisy z wyniku finansowego (nadwyżka środków obrotowych)

Sąd nie wykazał w bilansie na dzień 31 grudnia 2018 r. odpisów z wyniku finansowego.

(akta kontroli: t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Fundusz mienia zlikwidowanych jednostek

Sąd nie wykazał w bilansie na dzień 31 grudnia 2018 r. funduszu mienia zlikwidowanych jednostek.

(akta kontroli: t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Fundusze placówek

Sąd nie wykazał w bilansie na dzień 31 grudnia 2018 r. funduszu placówek.

(akta kontroli: t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Państwowe fundusze celowe

Na dzień 31 grudnia 2018 r. w bilansie jednostki wykazano państwowy fundusz celowy (Fundusz Sprawiedliwości) w wysokości 1 206 857,21 zł. Stan funduszu wykazany w sprawozdaniu był zgodny z ewidencją księgową, saldem konta 853. Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości w tym zakresie, zostały szczegółowo opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości rozdziału 1.4. Księgi rachunkowe*.

(akta kontroli: t. VIII, s. 171-355; t. X, s. 405-434; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Zobowiązania długoterminowe

Sąd nie wykazał w bilansie na dzień 31 grudnia 2018 r. zobowiązań długoterminowych.

(akta kontroli: t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Zobowiązania krótkoterminowe

Na dzień 31 grudnia 2018 r. zobowiązania krótkoterminowe wykazane zostały w wysokości 4 630 460,63 zł, na które składały się:

- zobowiązania z tytułu dostaw i usług – 247 293,83 zł;
- zobowiązania wobec budżetów – 156 474,00 zł;
- zobowiązania z tytułu ubezpieczeń i innych świadczeń – 486 062,36 zł;
- zobowiązania z tytułu wynagrodzeń – 1 216 239,50 zł;
- sumy obce (depozytowe, zabezpieczenie wykonania umów) – 2 240 872,96 zł;
- fundusze specjalne (zakładowy fundusz świadczeń socjalnych) – 283 517,98 zł.

Rezerwy na zobowiązania

Sąd nie wykazał w bilansie na dzień 31 grudnia 2018 r. rezerw na zobowiązania, ze względu na nieujęcie w księgach rachunkowych pewnych lub o dużym stopniu prawdopodobieństwa przyszłych zobowiązań będących skutkiem toczących się postępowań sądowych. Pozycję sprawozdania zaniżono o kwotę 15 930 zł (nieprawidłowość wykazana w sekcji dotyczącej stwierdzonych nieprawidłowości pod nr 4 w rozdziale 1.4. *Księgi rachunkowe*).

(akta kontroli: t. II, s. 122-146; t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Rozliczenia międzyokresowe

Sąd nie wykazał w bilansie na dzień 31 grudnia 2018 r. rozliczeń międzyokresowych.

(akta kontroli: t. X, s. 405-419; t. XI, s. 123-139, 141-147)

Rachunek zysków i strat za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r.

W rachunku zysków i strat wykazano przychody i zyski w kwocie 21 768 372,31zł, koszty i straty w kwocie 33 786 364,14 zł, oraz wynik finansowy (stratę) w kwocie – 12 017 991,83 zł.

Wykazana w rachunku zysków i strat kwota poniesionych kosztów działalności operacyjnej różniła się o 0,02 zł w stosunku do wynikającej z zapisów w ewidencji księgowej. Dyrektor Sądu wskazała, że prawidłową kwotę podano w sprawozdaniu, a powyższa rozbieżność wynikała z procesu naliczania listy dodatkowej DWR (dodatkowego wynagrodzenia rocznego), który zgodnie z instrukcją użytkownika w obszarze – DWR Dodatkowe wynagrodzenie roczne IU_HRPY_003 przebiegał dwuetapowo: naliczenie DWR technicznego (księgowanie do modułu FI kwot brutto DWR i składek na ubezpieczenie ZUS pracodawcy) oraz stornowanie DWR technicznego z modułu FI, naliczenia DWR właściwego po stronie modułu HR, a następnie księgowanie naliczonych kwot w rozbiciu na wartości brutto, pochodne od wynagrodzeń i potrącenia. Zakończeniem procesu jest wygenerowanie płatności DWR. I tak, we wskazanym przypadku przy naliczeniu technicznym DWR dla asesora za 2017 r. zaksięgowano kwotę składki na ubezpieczenie społeczne w wysokości 994,35 zł, a po wystornowaniu listy technicznej, na liście produkcyjnej, naliczona została kwota w wysokości 994,37 zł. Ponieważ w dniu 30 marca 2018 r. (tj. w dniu naliczenia listy produkcyjnej), wszystkie koszty przeniesiono na konto 860* (wynik finansowy), kwota 0,02 zł została przeksięgowana odrębną pozycją.

Pozycje rachunku zysków i strat, z wyjątkiem przypadku wskazanego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości* ujęto w sposób kompletny, zgodnie z zasadą memoriału i współmierności, z uwzględnieniem zasady ostrożności wyceny.

(akta kontroli: t. III, s. 198; t. X, s. 385-401, 510-511; t. XI, s. 104-105, 123-139, 212-240, 141-147)

Zestawienie zmian w funduszu jednostki za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r.

W zestawieniu zmian w funduszu jednostki, poza wielkościami dotyczącymi nieprawidłowości ujętych pod nr 3, 4, 5 i 19 w rozdziale 1.4. *Księgi rachunkowe*, prawidłowo wykazano dane dotyczące stanu początkowego, zwiększeń oraz zmniejszeń funduszu. Stan funduszu na dzień 31 grudnia 2018 r. oraz wynik finansowy za 2018 r., wykazane w zestawieniu zmian w funduszu jednostki, były zgodne z odpowiednimi danymi wykazanymi w bilansie oraz rachunku zysków i strat.

(akta kontroli: t. XI, s. 123-139, 141-147)

Informacja dodatkowa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r.

Sprawozdanie finansowe, informacja dodatkowa za 2018 r. została sporządzona w oparciu o wytyczne Ministerstwa Sprawiedliwości z dnia 19 i 26 marca 2019 r.⁵³.

W informacji dodatkowej zgodnie z załącznikiem nr 12 do rozporządzenia w sprawie rachunkowości w części I *Wprowadzenie do sprawozdania finansowego* prawidłowo wykazano dane dotyczące badanej jednostki, metodę amortyzacji, metodę wyceny aktywów i pasywów oraz informacje dotyczące zasad aktualizacji należności. Jednak z uwagi na nieokreślenie progu istotności w dokumentacji opisującej przyjęte zasady (politykę) rachunkowości, próg ten nie został zawarty również w informacji dodatkowej.

W części II *Dodatkowe informacje i objaśnienia* zaprezentowano szczegółowy zakres zmian wartości grup rodzajowych środków trwałych, dane dotyczące odpisów aktualizujących wartość należności, dane o stanie rezerw, kwotę wypłaconych środków pieniężnych na świadczenia pracownicze, przychody i koszty o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że Informacja dodatkowa nie została opublikowana w Biuletynie Informacji Publicznej (dalej: *BIP*), chociaż jest integralnym elementem sprawozdania finansowego. Brak ten został szerzej opisany w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: t. V, s. 67; t. XI, s. 6-7, 42-78, 123-139, 141-147; t. XII, s. 261)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) W związku z nieprawidłowościami opisanymi w rozdziale 1.4. *Księgi rachunkowe*, nieprawidłowo wykazano następujące pozycje sprawozdań finansowych:

a) w bilansie Sądu sporządzonym na dzień 31 grudnia 2018 r. w pasywach w kolumnie stan na koniec roku nie wykazano rezerw na zobowiązania (poz. D.III) i w rezultacie zaniżono stratę netto (poz. A.II.2) o 10 620 zł. Jednocześnie w Rachunku zysków i strat o tę samą kwotę, zaniżono pozostałe koszty operacyjne w poz. E.II, a w rezultacie zaniżono stratę prezentowaną w poz. I – L. Powyższe było efektem nieutworzenia w księgach rachunkowych rezerwy na przyszłe zobowiązania w kwocie 10 620 zł wynikającej z orzeczenia sądu I Instancji, jako wiarygodnie oszacowanej, której prawdopodobieństwo zapłaty było wysokie - wyrok Sądu II Instancji z dnia 9 maja 2019 r. (nieprawidłowość wykazana pod nr 3 w rozdziale 1.4. *Księgi rachunkowe*).

(akta kontroli: t. II, s. 122-146; t. XI, s. 123-126)

b) w bilansie sporządzonym według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. w pasywach w kolumnie stan na początek roku zaniżono zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług (poz. D.II.1) o kwotę 11 132,66 zł, tj. zobowiązania związane z postępowaniem sądowym i w rezultacie w kolumnie tej zaniżono stratę netto (poz. A.II.2) o 11 132,66 zł. Jednocześnie w Rachunku zysku i strat, w kolumnie stan na koniec roku poprzedniego, o tę samą kwotę zaniżono pozostałe koszty rodzajowe w poz. B.VII, a w efekcie zaniżono stratę prezentowaną w poz. I – L. Ponadto w Rachunku zysku i strat w kolumnie stan na koniec roku bieżącego o kwotę 11 132,66 zł zawyżono pozostałe koszty rodzajowe w poz. B.VII, a w rezultacie zawyżono stratę prezentowaną w poz. I – L. W efekcie w pasywach bilansu w kolumnie stan na koniec roku zawyżono stratę netto o kwotę 11 132,66 zł (poz. A.II.2). Powyższe było skutkiem nieterminowego przekazywania dokumentacji przez wydziały merytoryczne do Oddziału Finansowego Sądu, przez co do ksiąg rachunkowych na koniec 2017 r. nie wprowadzono zdarzeń/operacji gospodarczych o istniejących zobowiązaniach. Tym samym zobowiązania zostały ujęte jako koszty

⁵³ Nr DB-I.311.72.2019 oraz BP.413.9.4.2019.

bieżącego okresu sprawozdawczego, gdyż dowody w tej sprawie były przekazywane cyklicznie po dniu 31 grudnia 2018 r.

(akta kontroli: t. II, s. 104-119, 152-225; t. III, s. 198-201, 386-418; t. V, s. 73-369; t. XI, s. 108-109, 119-147)

c) w bilansie sporządzonym według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. w pasywach w kolumnie stan na początek roku zaniżono zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług (poz. D.II.1) o kwotę 594,53 zł, tj. zobowiązania związane z postępowaniem sądowym i w rezultacie w kolumnie tej zaniżono stratę netto (poz. A.II.2) o 594,53 zł. Jednocześnie w Rachunku zysku i strat w kolumnie stan na koniec roku poprzedniego o tę samą kwotę zaniżono pozostałe koszty rodzajowe w poz. B.VII, a w efekcie zaniżono stratę prezentowaną w poz. I – L. Ponadto w Rachunku zysku i strat w kolumnie stan na koniec roku bieżącego o kwotę 594,53 zł zawyżono pozostałe koszty rodzajowe w poz. B.VII, a w rezultacie zawyżono stratę prezentowaną w poz. I – L. W efekcie w pasywach bilansu w kolumnie stan na koniec roku zawyżono stratę netto o kwotę 594,53 zł (poz. A.II.2). Powyższe było skutkiem wprowadzenia do ksiąg rachunkowych roku 2018 trzech zapisów na kwotę 594,53 zł, pomimo, że dotyczyły zdarzeń/operacji gospodarczych z roku 2017, a data wpływu dokumentów umożliwiała ich ujęcie we właściwym okresie sprawozdawczym.

(akta kontroli: t. II, s. 152-158, 175-179, 194-204; t. III, s. 196-197; t. V, s. 73-369; t. XI, s. 108-109, 119-147)

d) w bilansie sporządzonym według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. nieprawidłowo wykazano stan należności długoterminowych i krótkoterminowych, w związku z błędną kwalifikacją należności w kwocie 21 884 zł⁵⁴, których termin płatności przypadał w okresie dłuższym niż rok od dnia bilansowego, do pozycji sprawozdania B.II. *Należności krótkoterminowe* zamiast do pozycji A.III. *Należności długoterminowe*. Powyższe wynikało z ujęcia tychże należności w całości na koncie 221 zamiast 226 (nieprawidłowość wykazana pod nr 12 w rozdziale 1.4. *Księgi rachunkowe*).

(akta kontroli: t. VII, s. 8-9, 304-491; t. VIII, s. 1-145, 147-156; t. XI, s. 113, 123-124)

e) w bilansie sporządzonym według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. w pasywach w kolumnie stan na koniec roku zawyżono zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług (poz. D.II.6) o kwotę 270 zł, tj. zobowiązania związane sumami na zlecenie i w rezultacie w kolumnie tej zawyżono stratę netto (poz. A.II.2) o 270 zł. Powyższe było skutkiem nierzetelnej weryfikacji zasadności przechowywania (na przeznaczonym do tego rachunku bankowym) nierozliczonych sum na zlecenie, przez co w księgach rachunkowych ujęto zawyżone sumy na zlecenie.

⁵⁴ Dłużnikowi o numerze karty VII W 767/18 na podstawie wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia Krzyków we Wrocławiu VII Wydział Karny z dnia 12 kwietnia 2018 r. (sygn. akt VII W 376/18) zasądzone do spłaty należność w wysokości 5 000 zł, która następnie, na podstawie postanowienia z dnia 26 czerwca 2018 r. (sygn. akt VII W 376/18 VII 2 Ko 2011/18), została rozłożona na 24 raty począwszy od dnia 25 lipca 2018 r. Całkowita spłata należności ma nastąpić w 2020 r. Część długoterminowa przypadająca do spłaty po 12 miesiącach od dnia bilansowego tj. w 2020 r. obejmowała 6 rat i wynosiła 1 260 zł.

Dłużnikowi o numerze karty VII K 441/18, na podstawie wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia Krzyków we Wrocławiu VII Wydział Karny z dnia 18 września 2017 r. (sygn. akt VII K 192/17) zasądzone do spłaty w wysokości 18 000 zł. Na podstawie postanowienia z dnia 20 lipca 2018 r. (sygn. akt VII 2 Ko 1265/18, VII K 192/17) należność ta została rozłożona na 36 rat, począwszy od dnia 15 sierpnia 2018 r. Całkowita spłata należności ma nastąpić w 2021 r. Część długoterminowa przypadająca do spłaty po 12 miesiącach od dnia bilansowego tj. w 2020 i w 2021 r. obejmowała 19 rat i wynosiła łącznie 9 500 zł.

Dłużnikowi o numerze karty VII G 457/18, podstawie wyroku Sądu Rejonowego dla Wrocławia Krzyków we Wrocławiu VII Wydział Karny z dnia 26 kwietnia 2018 r. (sygn. akt VII K191/18) zasądzone do spłaty w wysokości 9 000 zł. Na podstawie postanowienia z dnia 25 czerwca 2018 r. (sygn. akt VII K191/18, VII 2 Ko 2696/18) należność ta została rozłożona na 36 rat, począwszy od 30 lipca 2018 r. Całkowita spłata należności ma nastąpić w 2021 r. Część długoterminowa przypadająca do spłaty po 12 miesiącach od dnia bilansowego tj. w 2020 i w 2021 r. obejmowała łącznie 18 rat i wynosiła ogółem 4 500 zł.

Dłużnikowi o numerze karty VII G 1088/18, na podstawie wyroku z dnia 21 marca 2018 r. (sygn. V K 10/18, VII 2 Ko 2626/18) zasądzone do spłaty w wysokości 10 378,72 zł. Postanowieniem z dnia 4 grudnia 2018 r. (sygn. V K 10/18, VII 2 Ko 2626/18) należność ta została rozłożona na 36 rat, począwszy od 30 grudnia 2018 r. Całkowita spłata należności ma nastąpić w 2021 r. Część długoterminowa przypadająca do spłaty po 12 miesiącach od dnia bilansowego, tj. w 2020 i w 2021 r. obejmowała 23 raty i wynosiła łącznie 6 624 zł.

(akta kontroli: t. III, s. 241-258; t. IV, s. 156; t. X, s. 146; t. XI, s. 123-147; t. XII, s. 164-220, 224-225)

2) Wydrukowane z systemu Trezor sprawozdanie finansowe - rachunek zysków i strat, zawierało dane osoby nieuprawnionej do jego sporządzenia. Wskazaną na wydruku osobą sporządzającą była Agnieszka Zięba, tj. osoba nieposiadająca upoważnienia do dokonywania tego rodzaju czynności w zastępstwie Dyrektora.

Dyrektor wyjaśniła, że wydrukowane na sprawozdaniu finansowym nazwisko zawierało błąd i faktycznie powinno brzmieć „Ziomba”. Według Dyrektora Sądu wynikało to z błędu administratora zakładającego konto w systemie Trezor. Fakt ten został zgłoszony w jednostce nadrzędnej. Ponadto Dyrektor wyjaśniła, że Agnieszka Ziomba była we wskazanym okresie umocowana do podpisywania w pełnym zakresie dokumentów, na podstawie zgody Ministerstwa Sprawiedliwości oraz upoważnienia Dyrektora Sądu.

W toku kontroli, przedłożono sprawozdanie - rachunek zysków i strat, wydrukowany z systemu Trezor, z prawidłowymi danymi osoby uprawnionej do jego sporządzenia.

NIK wskazuje, że mimo błędnych danych widniejących na wydruku sprawozdania, został złożony na nim odrębny podpis. W ocenie NIK fakt podpisania sprawozdania finansowego, mimo błędnych danych osoby odpowiedzialnej za jego treść, jest przejawem lekceważącego stosunku do podpisywanych dokumentów i świadczy o rażącym niedochowaniu należytej staranności podczas jego sporządzania.

(akta kontroli: t. XI, s. 2, 6, 125-128)

3) Informacja dodatkowa, będąca integralną częścią sprawozdania finansowego za 2018 r., nie została opublikowana w *BIP* Sądu, mimo obowiązku wynikającego z § 34 ust. 9 *rozporządzenia w sprawie rachunkowości*. W myśl tego przepisu, sprawozdania finansowe, o których mowa w ust. 1, oraz łączne sprawozdania finansowe, o których mowa w § 27 ust. 1 i 4, winny być publikowane w terminie do dnia 10 maja roku następnego w *BIP* jednostek sporządzających sprawozdania.

Dyrektor wyjaśniła, że Informacja dodatkowa była sporządzana po raz pierwszy i jej nieopublikowanie spowodowane było niedopatrzeniem.

W toku niniejszej kontroli dokument ten został zamieszczony w *BIP* Sądu.

NIK zauważa, że Informacja dodatkowa jest integralną częścią sprawozdania finansowego i zawiera dane pozwalające lepiej zrozumieć informacje zawarte w upublicznionych fragmentach sprawozdania finansowego.

(akta kontroli: t. XII, s. 261-264)

OCENA CZĄSTKOWA

Dane przedstawione w sprawozdaniu finansowym Sądu za rok 2018 wynikały z ksiąg rachunkowych, niemniej jednak nie jest możliwe potwierdzenie, czy zostały ujęte kompletnie, a tym samym, czy odzwierciedlały faktycznie występujące w tej jednostce operacje gospodarcze. Z uwagi na niewłaściwie funkcjonujący w Sądzie system obiegu dokumentów w sprawozdaniu finansowym nie ujęto całości wymagalnych zobowiązań i uczestników postępowań sądowych toczących się przed nim nawet dziesięcioma laty. Nie wykazano w nim także rezerw na zobowiązania oraz zaniżono wielkość pozostałych kosztów rodzajowych, w wyniku czego nieprawidłowo ustalono stratę jednostki za 2018 r.

NIK ocenia negatywnie fakt, że Sąd z opóźnieniem wynoszącym nawet 10 lat regulował zobowiązania z tytułu prowadzonych postępowań sądowych.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

- Uwagi
- 1) NIK zwraca uwagę, że przyjęty w Sądzie system obiegu dokumentów nie gwarantował wymaganej przepisami prawa terminowej regulacji zobowiązań z tytułu prowadzonych postępowań sądowych. W toku kontroli stwierdzono bowiem, że dokumenty finansowe związane z postępowaniami sądowymi były przekazywane przez wydziały merytoryczne do Oddziału Finansowego Sądu nawet po 10 latach od daty prawomocnego postanowienia Sądu o przyznaniu należności.
 - 2) Nieprawidłowe ewidencjonowanie należności na koncie 221 *Należności z tytułu dochodów budżetowych* miało charakter systemowy, powiązany z brakiem możliwości ich ewidencjonowania na koncie 226 *Długoterminowe należności budżetowe*. Doprowadzenie do właściwego wykorzystywania obu tych kont księgowych uzależnione jest od udostępnienia odpowiedniej funkcjonalności przez administratorów (merytorycznych i technicznych) systemu ZSRK.
 - 3) NIK zwraca uwagę, że funkcjonujący w Sądzie system kontroli zarządczej nie był w pełni skuteczny i adekwatny do realizowanych zadań w obszarach objętym kontrolą NIK, tj. nie chronił od błędów lub nie pozwalał na ich ujawnienie i korektę, o czym świadczą stwierdzone nieprawidłowości, zarówno w zakresie prowadzenia ksiąg rachunkowych i sporządzania sprawozdań finansowych, jak i w przyjętym w Sądzie systemie obiegu dokumentów.
- Wnioski
- 1) Opracowanie dokumentacji opisującej przyjęte zasady (politykę) rachunkowości, adekwatnej do prowadzonej działalności.
 - 2) Utworzenie w systemie finansowo-księgowym Sądu konta 226 *Długoterminowe należności budżetowe*, służącego do księgowania należności przypadających do spłaty po 12 miesiącach od dnia bilansowego.
 - 3) Opracowanie i wdrożenie procedur szacowania rezerw na przyszłe zobowiązania wynikające z toczących się postępowań sądowych.
 - 4) Wprowadzenie procedur zapewniających terminową realizację zobowiązań finansowych z tytułu prowadzonych postępowań sądowych.
 - 5) Dokonanie pełnej weryfikacji zobowiązań Sądu z tytułu prowadzonych postępowań sądowych pod kątem zapewnienia terminowości ich regulowania.
 - 6) Bieżące sporządzanie zestawienia obrotów i sald kont księgi głównej i kont analitycznych.
 - 7) Zweryfikowanie zasadności przechowywania sum na zlecenie na przeznaczonym do tego rachunku bankowym.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, dnia 22 listopada 2019 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu

Dyrektor
Radosław Kujawiński

Kontrolerzy:
Renata Kojro
Specjalista kontroli państwowej

/-/

.....
podpis

/-/

.....
podpis

Marta Laszczak
Inspektor kontroli państwowej

/-/

.....
podpis

Ziemowit Florkowski
Doradca ekonomiczny

/-/

.....
podpis

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym dokonał Radosław Kujawiński, Dyrektor Delegatury NIK we Wrocławiu.

.....
podpis